

Альманах

ГРА НО СЛОВ

поезія

Київ
«Український письменник»
2017

УДК 821.161.2'06-1

Г77

Інформаційно-просвітницький матеріал виданий у рамках Всеукраїнської акції, спрямованої на розширення сфери застосування української мови, «Гранослов», проведеної Міністерством молоді та спорту України на підставі Указів Президента України від 12 червня 2015 року № 334 «Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді», від 13 жовтня 2015 року № 580 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки», розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 року № 898 «Про затвердження плану заходів щодо національно-патріотичного виховання молоді на 2017 рік».

Г77 Гранослов: поезія. Альманах.– К.: Український письменник, 2017.– 150 с.

ISBN 978-966-579-528-5

До альманаху «Гранослов: поезія» увійшли вірші з конкурсних робіт переможців і дипломантів, а також поезії тих учасників, що не отримали нагороду, але були відзначені членами журі як талановиті й перспективні. Всі твори різні за тематикою та стилем викладу, але містять об'єднуюче начало: їх написали молоді та обдаровані автори, які мають велики шанси стати майбутнім української літератури.

УДК 821

Упорядник
Богдана Гайворонська
Художнє оформлення
Володимир Носань

ISBN 978-966-579-528-5

©«Український письменник»,
2017

Відродження слави конкурсу «Гранослов» — наша спільна місія

Щорічний міжнародний літературний конкурс «Гранослов» — один з найстаріших та найповажніших в Україні. Ідею створити такий конкурс запропонував ще класик української літератури Павло Загребельний наприкінці 1980-х років, а в 1991 році стартував перший тур.

Від самого початку «Гранослов» традиційно проводився Національною спілкою письменників України спільно з Міністерством молоді та спорту України. Його учасниками стали кілька тисяч молодих поетів, прозаїків, літературознавців та перекладачів, а переможцями — молоді автори, чиї імена сьогодні відомі на всю Україну та зарубіжжя: Сергій Жадан, Роман Скиба, Іrena Карпа...

Суть конкурсу «Гранослов» полягає в тому, щоби дати літераторам-початківцям стимул до створення якісних і при цьому виключно україномовних творів. Переможцям номінацій видаються книги, а з найкращих робіт дипломантів та учасників укладаються альманахи, що потім розповсюджуються серед поціновувачів молодого українського слова. Молодого, бо самі конкурсanti — це хлопці та дівчата віком до 35 років.

Нажаль, в історії «Гранослова» сталася перерва — протягом семи років він мовчав. У 2015 році НСПУ розпочала його відновлення своїми силами, а цього року до організації та проведення конкурсу знову долучилося Міністерство молоді та спорту, щоби віддати належне традиції та відродити захід, чия назва давно стала брендом серед українського письменництва.

Звання переможця «Гранослова» було і залишається почесним, бо серед сотень конкурсантів обираються одиниці кращих авторів. Твори на розгляд шановного журі надсилають початківці з усіх областей України та інших країн. А члени журі — це справжні світочі нинішньої літератури.

Цього року до складу журі увійшли лауреати Національної премії імені Тараса Шевченка (Анатолій Кичинський, В'ячеслав Медвідь), член комітету з присудження цієї премії (Дмитро Дроздовський), викладачі філологічних дисциплін (Василь Неволов, Вікторія Осташ), перекладачі (Всеволод Ткаченко, Володимир Поята) та інші поважні письменники, члени НСПУ.

Приємно відзначити, що для багатьох молодих авторів участь і відзначення в конкурсі «Гранослов» стає першим кроком у світ великої української літератури. А для читача це можливість звертатися до нових україномовних творів, бачити розвиток сучасного мистецтва слова.

Сьогодні вкрай необхідно підтримувати українських авторів, популяризувати українську мову та літературу серед молоді. Українська має бути цікавою для молодого покоління, модною та сучасною. Вірю, що спільними силами ми відродимо велич і славу цього масштабного конкурсу, і він знову збиратиме під своїми могутніми крилами юне майбуття нашої літератури.

*Ігор ЖДАНОВ,
Міністр молоді та спорту України*

Покоління бібліотечно-серіального досвіду? Покоління прориву культурної самоізоляції!

Власний голос кожної творчої особистості починає прорізатися із великого заперечення попередників. Боротьба і єдність протиріч тут має звестися, швидше до заперечення, ніж переосмислення. Переосмислення почнеться тоді, коли все вже заперечене, і більше заперечувати нічого. Заперечення народжує необхідність до, як мінімум, рівноцінного щодо заперечуваного володіння технічним інструментарієм. Потім виникає ще й потреба в польовій, а не паркетній біографії. Перебування в точках ризику особливо загострює творчу інтуїцію, бо творчість є нічим іншим, як нещадною експлуатацією інтуїції.

Літературне середовище двотисячних і десятих, чи — надцятих, потрапило в пастку невпливовості, в пастку поколіннєво — естетичної герметики (не плутати з аналогією поетів — герметиків). Принаймні вірш Джузеппе Унгаретті «Браття» з вбивчою на наш мілітаризований час фразою: «Ви якого регіmentу, браття?», ну, або «ви з якого підрозділу, браття?» ззвучить просто поліфонічно і вибухово. Тільки не в багатьох ззвучить цей поліфонізм. Ситуація з відсутністю живої дискусії породила всесвітність і терпимість до будь-яких літературних вправлянь, що насправді із чисто клубного формату переродилося в часопозирання, яке ніяким чином не осусланює мову, не осусланює тропіку, не привносить в літературу, нехай навіть як у гру, тих елементів особистого досвіду, котрі б давали вихід в якийсь життєвий формат.

Європейська література давно дрейфувала з соціального поля — в бік персонального психологізму, але ж вона все одно виводила на шлях суми персональних психологізмів. Український соціум

не шукає розв'язок в літературі, бо сама література так швидко втікає від соціуму, що не встигає породжувати рецептів власного виживання. Це втікання породило таке коло адептів, що витворило паралельний світ, таку собі капсулу безпорадності, і для соціуму ця капсула висуває свою вимогу — «дозвольте нам пожирати ваш час вашим коштом!». Така вимога, чи навіть подібна модель відносин властива ситим суспільствам з величезною кількістю зайвих ротів і мізків, котрі дешевше перемістити в подібні капсули, аби активна частина суспільства, експансіоністська, не витрачала свого дорогоцінного часу на безплідні дискусії.

Для української дійсності подібна модель стала б корисною, якби ця капсула стала не лише прихистком безпорадності, а більше банком мовного розвитку. Банком лінгвоестетики! І не лише лінгво! Тому дивлячись на естетичні метання покоління — надцятих, можна сказати, що покоління, яке отримало необмежений доступ до знань, абсолютно необмежене диктатом естетик, раптом втратило самокритичність, можливо увірувавши, що кількість породить якість. Такий собі східний принцип — бджоли покоління проти трутнів покоління.

Але ж багато сірого не підсвічує яскравих, багато сірого робить яскравих сірими! Якась система хибного відбору загнала літпроцес у рутинний формат, у формат провінційних університетських кафедр, де одне світило оточене десятками сірих плодить саме сірих. Але ж літературні покоління, котрі не народжують відмінних від попередніх естетик, прирікають себе на небуття. Мова не про пелевінський дуалізм — «бути клоуном у педерастів чи педерастом у клоунів», мова про те, що життя дарує безмежний вибір шляхів, але більшість нинішнього покоління, в бажанні швидкого успіху, просто товче в ступі стереотипів свій куций життєвий досвід, як правило, бібліотечно-серіальний, замість подивитися на життя близького, на страждання і боротьбу близького. Закони вузькоестетичного клубу забезпечать, звичайно, певний статус в рамках цього клубу, але реальне життя все пролітає поза цим клубом, кластером, кляштором. Якщо вже кляштор — то це має бути, принаймні б, веселий кляштор. Бо «Веселий цвінттар» був у Стуса!

Для успіху в творчості для початку треба втратити страх. І така втрата страху, переступання через особисті комплекси, подолання кластерної комфортності її велике озирання на досвід попередників аж до початку його критичного осмислення, поки що

обережного, але, безперечно, завершиться окресленням власного голосу і почерку, колективного обличчя покоління. І ця непоспішність виражається в обтоптуванні традиційних тем попередників, а на тлі великих рушень, що так і не стають актуальним для молодих, ця відмова від ризику осмислення актуальних подій може виявитися лише прищілом на довгі дистанції. Актуальні теми, Майдан і війна, або відлякують молодих письменників, тобто за мірками Ден Сяопіна, навіть французька революція — це ще мала дистанція для історичних оцінок, або це лише страх перед кон'юнктурним письмом. Бо для справжньої культури дистанція перед актуальними переживаннями переважно корисна. Не на кожен «гав!» дійсності варто відповідати «гавом!» текстовим.

«Гранослов—2017» — став, можливо, менш насичений різновекторними і різностильовими текстами перед попереднім конкурсом, але культура письма вражаюча. Нехай без справжніх містичацій і культурних провокацій, але з великою силою перевонання в необхідності цього письма не лише для автора, а й для свого покоління. Фіксуючи свій час, заганяючи у вербальні формули емоції свого покоління, про смак і про етику не забував жоден автор. Тому виокремлювати когось не ризикую, стверджую лише, що рівень конкурсантів свідчить про те, що в цього покоління багато можливостей для самореалізації. Але цілком імовірно, що літературна творчість для багатьох — лише перша сходинка перед більш масштабною самореалізацією. Хоча що може бути більшою самореалізацією, ніж відбутися у Слові! Адже саме письмо є побудовою містків між тими самозамкнутими культурними кластерами, в яких пробувала утримувати творче середовище політична система, аби своїми неординарними кроками творча молодь не підірвала звичні для політесу відносини. Це прокремлівській політиці потрібно було тримати національно-орієнтовану творчу молодь подалі від суспільних процесів, але успіхом цього покоління можна назвати зовсім не естетичний прорив чи революція стилю, а створення горизонтальних комунікацій у той час, коли політично-культурні ляльководи сподівалися смикати за вертикальні ниточки.

*Володимир ЦИБУЛЬКО,
голова журі конкурсу «Гранослов»*

Сергій ШКАБАРА

переможець у номінації «Поезія»

Народився 1992 року в смт. Понінка, що на Хмельниччині. Закінчив Вінницький державний педагогічний університет ім. Михайла Коцюбинського та отримав професію «Учитель української мови і літератури, англійської мови та зарубіжної літератури». Поет, есеїст, автор літературно-критичних статей.

Лауреат третьої премії видавництва «Смолоскип» (2016), переможець конкурсу «Книжка від Зебри – 2015» (Харків), «СвітлоФОР» (Рівне, 2014), конкурсу молодіжної непопової творчості «Перо в серці – 2011» (Вінниця), фіналіст Молодої Республіки Поетів (Львів, 2015), гість першої в Україні резиденції для молодих україномовних письменників «Станіславський феномен» (Івано-Франківськ, 2015).

Нині мешкає в Києві, працює контент-менеджером у Книгарні «Є».

* * *

Боже, ти годуєш мене з руки виноградом.
Не дай мені впасти, як хвиля піску на місто.
Усі соляні стовпи стають мимоволі гратами,
а я розчинився, Боже. Я випав із цього намиста.

Веди мене узбережжям, зшивай потріскане горло,
наповни його словами, наповни співом і медом.
Візьми у свої долоні мою розкрайну голову.
Назви мене якось, щоб я вже не зміг померти.

* * *

Порцелянові руки у воду, а потім — назовні.
Зеленавий відтінок, мов шовк, огортає миттєво
і примушує очі, що робляться травами повні,
зазирнути туди, де босоніж ходила ще Єва.

Геометрія вулиць, така ж бездоганна, як зламів,
що утворюють лінії наших долонь кольорових,
заведе врешті—решт до старезних костелів і
храмів,
звідки каменя шепті лунає, немов колискова.

Найправдивіші факти — це неба шматки на підо-
швах,
які важко вже змити. Хіба приховати під пилом...
Але то ненадовго, бо навіть затримана пошта
коли — небудь приходить.

Тоді прорізаються крила

і стає у пригоді повітря, сухе й невагоме.
Починаєш виправу на захід, аби наздогнати
помаранчеве сонце, яке зігриває вагони,
де ноочують солдати й медсестри в військових ха-
латах.

Небо світиться золотом — ти це також помічаєш,
і на тлі цього вогнища руки твої — мов рослини.
Із землею зв'язок поступово навіки втрачаєш
і обтрушуєш стопи свої від пилюки і глини.

* * *

Дерева нависли над озером як сталактити
і риби збиваються в зграї їм добре у зграї
я майже зникаю у струнах цього водограю
навчи мене знову ходити

метелики чорні завбільшки з долоню ковтають
цей сонячний пил і проміння прохромлює крила
ти вперше співала ти ніжно до них говорила:
усі потрапляють до раю

так легко ступати на воду іти між човнами
знимати із янголів маски немов плащаниці
і бачити світло яке на долонах іскриться
як шви поміж нашими снами

торкнися мене я прозорий немов павутини
я зітканий з попелу я вже не дихаю майже
ковтай мене Господи я вже готовий ковтай же
я в роті твоєму лиш слина

* * *

Я порожній дощенту. Наповни мене, відлиго.
Під лускою Дніпра лишилося трохи снігу.
Березневе сонце шепоче до риби: дихай,
поглинай з промінням цю першу весняну втіху.

Виrivай з корінням сухий очерет, латаття,
порожнини страху заповни своїм мовчанням.
На прозорій тканині неба витким багаттям
проступають пташині рухи.

Веснянка рання

по зеленому горлу наяди тектиме ніжно.
Як сліпий мандрівець, я йтиму на звук і запах.
І розступляться води, і голос почую: ріж – но,
як свою долоню, кордони і шви на мапах.

Це не тріщини в тілі землі – це нові легені,
видихаючи кволе тепло у туман і морок,
прокрадаються в риб'ячі сни – голубі, зелені,
як повільна ріка, як тепле прозоре море.

* * *

Міста поринають у спокій раніше, ніж ми
знаходимо правильний вхід до цієї пітьми,
ступивши назустріч примарній дзвінкій порожнечі.
Пісок осипається з наших облич і бинтів.
Цей дотик свободи ти завжди відчути хотів,
стискаючи теплі шершаві долоні предтечі.

Птахи супроводжують наш мовчазний караван.
Господь відкриває вологи небесної кран
доволі нечасто, і струмені виснуть над нами,
руйнуючи іноді панцир сухої землі,
торуючи шлях для світел в цій гарячій імлі,
сплітаючись врешті з долонями і голосами.

Сліди на поверхні пустелі горять уночі.
Ми маємо мапу і всі необхідні ключі,
аби дарувати свободу ув'язненим духам.
Дими наших вогнищ солодкі, і тіні небес
лишають на тілі їх шрами, неначе від лез.
Дими пошматовані. Вперто освячені рухом.

Провалля ховають скелети рибин і човнів.
Звідтіль час до часу лунає пронизливий спів —
примари старих моряків ще здіймають вітрила
і ділять квапливо увесь награбований крам,
забувши, що вже не потраплять за жодну із брам,
бо разом з водою земля проковтнула і крила.

Відтак ми рушаємо далі, назустріч вогням,
що з'єднують дві площини, не позбавлені плям
(міста і мости, а над ними — світила і хмари).
Ти також ідеш, простягаючи руки вперед,
в густому повітрі побачивши свій силует.
За нами ідуть білі янголи. Чорні примари.

* * *

Ми вростаємо в ніч, ми коріння пускаємо в темінь.
Наші пальці дірявлять папір чорно – білих ілюзій.
Наше скло розбивають на друзки кресало і кремінь
—
і кімнату наповнюють гострі уламки алюзій.

Твої дотики світяться в темряві, рівно пульсують,
і вода починає струмками стікати по стінах.
Чутно кроки комах, і рептилії тихо плаzuють
у покинутих храмах і зимних тісних магазинах.

Ці фарбовані попелом вікна, дерева, будинки
навмання просуваються містом, їх рухи сміливі.
Перший сніг ще не випав на площі, вокзали і ринки,
тому сутінки зблискують кольором стиглої сливи.

Дихай рівно у цій порожнечі, слідкуй за птахами.
Коридори небесні відкрито для протягів, злетів.
Ти виводиш своєю рукою цю кардіограму.
Тільки не зупиняйся.
Я визначу, визначу, де ти...

* * *

Ти мала б заснути ще кілька сторінок назад,
але випускати з рук книгу ти зовсім не хочеш.
Лише час від часу молитву тихенько шепочеш,
а потім — все заново: пошук воріт і порад.

Вікно стає темним, і ніч наливає вино
в стаканчики з пластику. Пийте, кому ще не спиться!
Ти теж береш в руки свій кубок з тієї полиці,
де ще стоять іграшки, карти й старе доміно.

А голос ховається вглиб, в телефонні дроти,
електромережі, стовпі і щілини у стінах,
і тінь його ледь дотліває в холодних камінах
й востаннє зітхає — прощається, перш ніж піти.

Малюнок на тілі, штрихи недолугі, в'язкі,
це ніби скоропис, відбиток таємний і темний.
Він вказує шлях — послідовний, дарма, що бурений.
Долай перешкоди й мости, не зважай, що слизькі.

Небесні світила вже втратили блиск і красу,
і місяць сповзає додолу, напившись без міри.
Але тобі вистачить сили, любові і віри,
щоб чорне вино перевтілилось в чисту слізозу.

* * *

Цілувати пітьму у губи,
дарувати їй позолоту.
Вимовляти невміло, грубо
назву цього звуку чи ноти,

що з'являється десь під ранок,
коли пригоршнями черпаеш
зорі й сніг, і кладеш у дзбанок,
і ніколи не повертаєш,

бо щоночі сиплються інші —
на бруківку чи просто в глину,
несподівані, наче вірші,
і впиваються в наші спини.

Лиш пітьма приховає шрами,
ці глибокі тонкі порізи,
звідки капає амальгама
і стікає по чорній ризі.

* * *

Спалахи в темряві гріють холодне залізо,
гострі сніги виростають довкола колій.
Бачиш глибокі сліди, необачні порізи?
Що принесемо у жертву цій темряві кволій?

Навіть солона вода замерзає і гасне.
Йди між деревами і видихай порожнечу.
Це завмирання вологи безмежно прекрасне.
Думаєш: крига. Насправді чекаєш на втечу.

Я не повірю нізащо твоїм сновидінням.
Небо занадто глибоке, щоб бути порожнім.
Кожен невдалий політ — це красиве падіння,
тож повертайся у Спарту німим подорожнім.

Падай у хмари, занурюйся в чорну безодню!
Ми не корилися їхнім безглуздим наказам.
Світло між нами куди важливіше сьогодні,
аніж отруйних річок навісні метастази.

Доки ми разом виходимо на залізницю,
пильно вдивляємось в січня різкі горизонти,
сніг залітає у наші порожні очниці,
ніби печальні птахи зі Східного фронту.

* * *

жовте зелене чорне
листя торкає шкіру
осінь не знає міри
наша труба підзорна
дивиться просто в жерло
там не зірки — гармати
нам не злічити втрати
мусимо не вмирати
доки зоря не вмерла

* * *

бо що я знаю про це життя
про його безкінечні тунелі під нашими будинками
куди ми востаннє наважились зазирнути
ще підлітками
про примхливу траєкторію снігу
що латає шкіру оголених дерев
про повітряні коридори якими рухаються птахи
про їхні втомлені повіки й понівечені крила

або приміром що я можу розповісти про цей дим
що нестримно втікає до вищих небес
за мить утрачаючи свій колір
стаючи невидимим
сплітаючись із киснем
про опале листя яке віднаходимо
під білим простирадлом навесні
що я можу сказати про його дихання
чи здатен уявити сновидіння
які течуть його старечими тонкими судинами

що я насправді можу знати про цеглу
під якою знаходжу іноді якісь дитячі книги і мапи
скільки голосів вона може вмістити в собі
скільки останніх подихів

словом я не знаю нічого про речі
які люблю найбільше
жодних слів на позначення їхньої суті
залишаються колір
відлуння
дотики

* * *

а слів тут могло й узагалі не бути
лише чорні стовбури виринають з густого туману
немов на старій фотоплівці невідізнані постаті
що погляд здіймають угору

бо небеса їхні м'які й зелені
і сонячне світло пронизує все що навколо
беззвукуне
беззвукуне

* * *

В этом мире каждый всю жизнь общается только с небом, а другие — просто вестники в этом общении.

В. Пелевин «Числа»

— Я дав тобі голос. Чого ти мовчиш, мов камінь?
Ці води тебе оминають, течуть у темінь.
— Я слухав, як час витікає. Торкнись руками
моїх сновидінь, що стискають, неначе ремінь

артерії вулиць. Ще мить — і не стане кисню.
Пройдися по теплій бруківці, як завжди, босий.
Гроза над розпеченим містом вітрилом висне.
Ти чуєш, як краплі стікають твоїм волоссям?

На стінах будинків розквітли каштани, бачиш?
Це діти своїми руками малюють травень.
А небо надміру гаряче і світ, неначе
роздавлене скло, залишний шершавий гравій.

Але за тобою жасмин і троянди ніжно
вростають у черево неба, дощем вагітне.
Прости цих жінок, бо насправді вони не грішні —
серця їхні спраглі щоночі у грудях квітнуть.

І цвяхи дощу пробивають долоню спеки.
Я дихаю, дихаю, Боже! Поміж юрбою
всміхаються діти, літають малі лелеки,
і кожен говорить з тобою. Лише з тобою.

* * *

А насправді час повільно тече угору,
ніби краплі стікають в небо з твого волосся.
Ніби тріснув дах — і тобі раптово здалося,
що усе тепло поглинуло чорне море.

Себто ніч, яка коротшає з кожним вдихом
і дарує тобі видіння, забравши спокій.
Кольори і звуки мандрують тілом, допоки
місяць шепоче і світить крізь море тихо.

Тоді твої руки пахнуть дощем і листям.
Ти зриваєш ними горіхи, малюєш левів
і гукаєш потім даремно: «Куди ви? Де ви?!»
А вони вже вільні, мають свободу плисти

по річках, саванах, пити солоні хвилі,
їсти зелень, падаль, радіти вселенській тиші...
Доки повний місяць залишки моря колише,
ти ще маєш час побачити сфінксів, мила.

* * *

І коли ти нарешті втечеш від тіні,
і від тебе залишиться тільки порох,
я покину ці сутінки, майже осінні,
і вслушатимусь в серця найменший порух.

Буду вчитися чути, як поступово
кров долає тяжіння землі й асфальту.
І читатиму прозу, майже казкову,
і впізнаю тебе на останній шпалті.

Я дивитимусь дзеркалу в очі сріблясті —
тихий, як океан, безнадійно хворий,

і долатиму опір земного щастя,
і вдихатиму небо напівпрозоре.

Я забуду про час і можливість ночі,
стерегтиму листи, що від тебе отримав,
і знайду в них слова абсолютно пророчі,
і твій запах...
І промінь, що вчора ще блимав.

* * *

Не позбавляй мене, Боже, страху.
Не залишай мене, Боже, голим.
Я вчора бачив стрімкого птаха.
Я відчував, як вібрує горло.

Твої собаки чекають вірно
на перехресті. Я – разом з ними.
Не позбавляй мене, Боже, віри
своїм теплом прогрівати зиму.

* * *

а ось і вона проступає у шпарках і вигинах січня
готова приймати дари з дерев'яних дірявих долонь
і криється небо в руках деміургів холодне і вічне
і знову по клаптях збирає себе із брудних підвіконь

я навіть не знаю куди ця дорога веде і навіщо
ми ловимо шепті читаємо знаки на білій землі
міська метушня залишається остронь протяги
свищуть
між світлом небес і пітьмою дерев це загроза петлі

але ми навчилися дихати киснем і слухати воду
ламати крижини палити багаття і бачити сні
тому це безмежжя снігів не завдасть нам ніякої шкоди
повільно вростаючи в шкіру ріки кольорами весни

збирай посивілі пророцтва із вікон і темних підвальів
дивися на сонце що світить крізь морок на наші дахи
малої між деревами власні стежки й загадкові овали
на місці яких потім з'являться квіти і зникнуть страхи

і наші долоні потріскані знову відчувають на дотик
пульсацію світла у листі і стеблах падіння води
тому сміливіше приймай цю відлигу неначе наркотик
і просто лети моє лагідне сонце просто лети

* * *

Поміж листя і квітів, опалої хвої й роси
причайлася музика. Спить в очеретяних стеблах.
Вимовляй ці м'які імена, щоби їм стало тепло.
Дослухайся до тиші – отримаєш те, що просив.

Це в тобі визріває мелодія, мовби зерно,
це Господь натискає всі клапани срібної флейти.
Ти гукаєш до спраглих: «Діряві міхі заклейте
і вливайте туди найкоштовніше біле вино».

Придивися до тріщин у ґрунті, зміїних слідів –
коливається темрява, ніби боїться молитви.
Ти сміливо ступаєш на лезо найдоншої бритви,
а таке відчуття, ніби йдеш по Йорданській воді.

Стільки тиши заховано в складках цієї води,
стільки сонця в блакитних очах затонулих рибалок.
Видихаєш повітря – і сні міriadами скалок
протинають тканину ріки, по якій ти ходив.

Очерет прокидається, сонце по стеблах тече,
як проміння всередині флейти, як дихання Бога.
Між двома берегами з'являється світла дорога
і лягає, мов тепла долоня, тобі на плече.

* * *

а ще ти почуеш як пахнуть вологі дерева
як дихає річка теплішим стає її дотик
і ти промовляєш: мій Боже якщо ти не проти
я змію малюнки зі стін і покину це мрево

мій голос достатньо м'який щоб співати осанну
вечірньому сонцю росі на твоєму обличчі
це ти мене кличеш мій Господи ти мене кличеш
наповнити чорною фарбою всі твої рани

блаженна пора перетворення світла на зелень
розмий мої сутінки квіти вплети у волосся
я більше не чутиму сіре багатоголосся
шумних мегаполісів і прибережних поселень

а тільки світанків тремтіння над морем зеленим
і лезо крила що обличчя води розсікає
я слухаю мовчки як дощ під землею зникає
і робить прозорими давні мої гobelени

* * *

Немає такої пісні, яку ти хотів би чути.
Немає такого серця, яке перестало битись.
Під чорним, як море, небом пульсують нові
маршрути,
і ти їх долаєш, наче у тигровій шкурі витязь.

Попереду стільки тиші, яка проникає в тіло,
як краплі дощу під шкіру, як сонце в твої легені.
«Не смій мені навіть снитись, хоч як би тобі
кортіло!», —
гукаєш у порожнечу своїй навісній сирені.

У скелях знаходиш воду, у тріщинах — трохи світла.
А більше тобі й не треба, самотній безкрилий пташку.
Поглянь, між сухим камінням троянда твоя розквітла.
Спочинь біля неї, друже, відкрий цю останню пляшку.

Нехай осяйні комети прошиють німу пустелю,
нехай це гаряче тіло пригадує сотні звуків.
Твій голос від оксамиту вологим стає, пастельним,
і дві янголиці ніжно цілують шершаві руки.

Шепочуть тобі: «Вертайся до рідного міста, хлопче.
Сирена твоя чекає, ти чуєш її мовчання.
Ріка під її будинком назовні пробитись хоче.
Вертайся цієї ж ночі, як пісня її остання».

І ти розумієш: мертвим тобі ще зарано бути.
Цілуеш свою троянду, прямуеш на схід, додому.
Сирена твоя вдихає на повні солодкі груди,
і голос її, мов світло, заповнює всі розломи.

* * *

Небеса перед виходом місяця сині, як очі,
коли дивишся в річку, говориш із рибами, квітами.
Рана сонця ще майже до ночі болить, кровоточить,
але вранці лілеї й латаття прокинуться вмитими.

І ти знову казатимеш їм, що сьогодні субота,
і тому це мовчання небесне таке опромінене.
І не знищиш в симфонії променів жодної ноти,
і дощі, що впадуть нам на плечі, ми з радістю стрінемо.

Ще тектиме смарагдовим тілом вино мерехтливе,
шე ділитимуть хліб над цією рікою апостоли.
Повертатимуть втомлені погляди в напрямку зливи
і ступатимуть спинами риб, як брукованим мостом.

* * *

тебе обіймає найтонша тканина музики
і лагідне полум'я тілом тече наповнює
останньої осені вечір сонячним диханням

стільки птахів у долонях твоїх заснуло би
але бояться тонку павутину поранити
сплутати промені течії і загубитися

далі намацуй хребці під прозорою шкірою
слухай як час кам'яніє і кришиться в темряві
ніби замерзла вода під дитячими пальцями

вже виноград достигає і лускає радісно
під вересневими хмарами соком стікаючи
щоб обернутися голосом ніжним опівночі

серце продовжуй співати
спалахує музика
кожного разу коли ти торкаєшся місяця
вирви його із води не дозволь захлинутися

* * *

не голоси ранкових прибиральниць
не молитви католиків не палець
що ковзає солодким животом
а спів ангелів у вологих кронах
тебе розбудить проведе по скронях
своїм легким заквітчаним крилом

кульбаби під дощем бузок на сонці
і скалка в оці в крижанім потоці
роздане все як музика вночі
у мокрі небеса вганяють цвяхи
своїх прозорих тіл дрібні комахи
щоб не стихали грозові плачі

візьми до рук це марево тендітне
не прокидайся хай воно розквітне
твоїм волоссям потече крізь ніч
як сік берези по долонах стегнах
як краплі світла по зелених стеблах
нехай засяють тисячі облич

хай спалахнуть під сонцем всі озера
коли одвічні в'язні цих містерій
пройдуть босоніж по траві і склу
і вирвутися за межі декорацій
кривавлять пальці від тяжкої праці
але кричать: лупайте сю скалу!

під вікнами ззвучить фортепіано
ще прохолодно і занадто рано
розвідати сни творити світ
роплюшую очі споглядай ангелів
вивчай маленькі тріщини на стелі
малюй на шибці яблуневий цвіт

* * *

Окропи мої сни божевільні дощем і кагором.
Запиши на платівку мій крик, що невдовзі погасне.
Нас чекають попереду серпень, дорога і гори.
Поливай каменюки розпеченні щедро і рясно.

Це відлуння води, заборонені відблиски ватри,
голоси під землею, навколо і навіть у небі.
Нескінченний потік силуетів. Приховані надра
таємниць і мелодій.
На білому тлі — чорний лебідь.

Пропорами вкриваємось. Ніч. Белетристика літа
залишається на сторінках безнадійних журналів.
Наші душі похмурі уже починають біліти —
це прання простирадл у водах глибоких каналів.

Всі дороги розмиті — лишається лише залізниця.
Наш маршрут пролягає на захід, химерно далекий.
Мерехтливі вогні вже вихоплюють з темряви лиця
і червоне вино із дощем переповнє глеки.

* * *

I, поволі кружляючи,
Я увійду в небесний став..
О. Лишега «Короп»

Із цих глибин виникає музика.
Я чув, як риба говорить з рибою.
На дні річок іноді вузько так,
що короп в небо натхненно стрибає.

Ліпімо замки з піску на березі
і заселяймо їх земноводними.
Адже розплавиться скоро березень
і зазвучать словами Господніми

трави торішні і свіжі пагони,
ці піднебесся, смарагдом встелені.
Окрім тепла, чого нам ще прагнути?
Ми дожили до цієї зелені.

Дай мені руку, чудесна ліліє.
Чуєш, як течія перевтілює
дихання риби на сонячний джаз?
Так припиняє плинуть час.

Ірина САЖИНСЬКА
дипломант у номінації «Поезія»

Народилася у Запоріжжі у 1994 році. Закінчила гуманітарну гімназію № 25 із поглибленим вивченням мов. Володіє англійською, французькою та польською мовами. Паралельно вчилася в художній та музичній школах.

У 2016 році закінчила Запорізький національний технічний університет. За фахом – фінансист.

Під час навчання працювала економістом, кореспондентом, ілюстратором. Наразі працює менеджером з маркетингу в ПАТ «МетаБанк».

Координатор літературної студії ім. Марини Брацило «Хортицькі дзвони» з 2015 року і до сьогодні.

Автор збірки «Приблизькість» («Кругозір», Запоріжжя, 2016).

ДІМ

шукати – це не знаходити спалаху злагоди.
місто рибиною б’ється хвостом у шлюзи
блоків висоток сивих – квадратних ягід,
що мирно собі гойдаються на мотуззі

крихкого світила сухих виноградних лоз,
закріплених на холодній міцній основі
гудзиками антен пузатих, що вміли досі
тримати усю вагу цю на чеснім слові.

ніби на довгий фартух радості пізніх жнів
посмішкою гіркою, міткою післясвітла

падатиме не пір'я, а з'явиться на межі
лапки дрібної пташки дуже малий відбиток.

лунатиме, як раніше, тиша і антистрес
білітиме розмальовка частих шпарин шпалерних.
і стукатиме у вікна ягоди – дому бевзь –
звісно, що горобиний, – стукатиме шалено.

КАРПАТИ

набравши чорнил із гірської водойми,
як стрижні від ручок, верхівки сосен,
щось пишуть на небі мені знайоме –
тобі невідоме досі

МУЗИКА

спочатку була музика
ще не відчути – пісня
із нотами – щупальцями
із ритмами тъмяними,
але спраглими,
із округлими голосами, на стиглі яблука схожими
доторкнися до неї, відчуваєш
яка розплавлена?
музика, музика, як благословення кожному

закриваю очі
море
сонце
птахи

тиша
пахне солодко,
пахне
корицею,
пахне
вишнями.

(не зникай, ното, підводна думко!
в ім'я Отця, Сина
і Святого Духа)

яка вона — жінка — ця музо—музика.
ното, мені прозоро,
мені — медузово!

ламана лінія, мета перетину
точка дотику —
музика, що накриє своїм дощем нас
то індигова
то теракотова

почнися ще раз

МАЛЕНЬКИЙ ПРИНЦ

сніг лягає на землю, будинки, дорогу поміж,
молочною плівкою вляжеться між містами.
відчуваю, ти десь смієшся, про щось говориш,
ніби спогади креснуть — та це не горе ж! —
і тоді здається, що інакше уже не стане:
це звучання м'якого імені, як молитви —
тридцять три рази пригадати натще,
смакувати ім'я, допоки у місті сплять ще.
і жодного разу вголос не говорити,
бо ніжне й тривке, а звуки лише шиплячі.
хто ти, принце? коли ти прийшов сюди?
наче свічка, гаснув, заледве зrimий.

там, де був ти, де жив, виникали рими,
як тебе спослухали, усім був потрібен ти.
то чому не лишився із усіма із ними,
а почув з напівслова як життя мене точить та
навіть серед пісків пекучих, у білому одязі
ти мене зустрічав серед ночі точно так,
як колись ти зустрів у пустелі льотчика,
аби врятувати і відвести до колодязя.
а потім утік, а потім раптово зник.
і не розкаже ніхто напевно уже відколи це
рівно у день, коли я твій чую сміх,
випадає легкий і прозорий останній сніг,
щоби довго не танути на околицях.

СОН

сон виходить з нічних печер,
тримає в руках голови трьох Горгон —
я точно не стану каменем.
я засинаю спокійно тепер,
дивуюсь дитячо з себе самого
і слухаю казку мамину.

страшно було заснути раніш.
думав, засну і чого гірше —
вже не прокинуся.
думав, сам чудовиськом стану.
думав, розтану.
а он як виявилось:

поле сниться, сняться ріки молочні. твої долоні
м'які — м'які. торкається моєї скроні,
питаєш, чому я сивий.
ти знаєш, чому я ніколи не спав?
тому що не знав,
що буває у снах
настільки красиво.

МОРЯМ

солено. солено. солено і блакитно.
спекотно дуже і ти схожий на море.
ти, як і море, створений з вигадок.
тільки з морем — сонно.

дивуюсь тому, що ти не такий як усі.
ти з води і мушель, а не з глини створений,
Бог тебе по — іншому замісив
і змішав з морем:

з піни волосся тобі змальоване, з хвилі — очі,
шкіру отримав білу і майже прозору.
Бог тебе запитав: — чого ще хочеш?
— душу з Мертвого моря.

стоїш на березі, тримаєш мене за руку, сонцем
укритий.
— мені дали все. і не навчили любити.
сам винен.
сам вибрав.

так пече і ріже те море, як гостре лезо.
виходиш, радієш, що під ногами земля.
якщо й писати про тебе поезій,
то можна присвячувати морям.

МАРЕВО

у тебе над головою сплітаються
сонця весняного, як руки, промені,
хочу піznати заходу його таїнство
на палітру повну,

тільки б побачити із тобою це велике
сонце, як яблуко золоте, печене.

мила моя, загадками оповита,
виведи мене із печери.

збігають секунди, хвилини, години.
в небо злітає нашої долі кruk.
завтра у нас не буде і це видно
з ліній твоїх рук.

—

бути переконаним у твоїй святості,
вплітати тобі у волосся волошки та мальви.
навчи мене, мила, найкращій якості —
не бути маревом

ЧЕРВЕНЬ

стане червень, викривить шляхи
по руках проведені. відтам,
я й сама прийму свої гріхи.
бачиш, зорі, наче пастухи?
хочеш, навіть їх тобі віддам?
червень буде зовсім не такий,
як колись в дитинстві. або ні:
червень порозкида по Землі
всіх, у кого зведені стежки,
і усіх, які завжди одні.
червень — місяцьстиглий і пустий,
і прозорий — вранішня роса.
милий червне, просто відпусти
від усіх, хто це колись не встиг,
і до котрих я не приросла.

НЕМАЄ ЗАЙВИХ

хлопче, повір мені, що немає зайвих
ні людей, ні доріг не тих, ані автостанцій,
що виникає — стається, бо мало статись,
як і холодний дощ, і полярне сяйво,
як і складні алгоритми, й легкі рівняння,
як абрикоси достиглі жовтогарячі,
як і слова про щастя, що мають значення,
навіть коли вони перші, а не останні.
поту прозорі краплі і ластовиння,
ночі сливові, неясні чиєсь прикмети —
все необхідно, та чи пам'ятаєш це ти,
як пам'ятаєш у чому ми ніби винні?
важливо усе минуле, важливо — завтра,
усе, що ти любиш, і все, що не любиш досі, —
це аж ніяк не зайде, це просто досвід,
навіть тоді, коли болю було занадто.
небо стікає горами, ллеться зміями,
ноги торкають землю рожево — п'ятами.
хлопче, скажи, як все це запам'ятати нам,
як зрозуміти, що ми уже розуміємо?

ІРИСИ

прокидатись у ранках
холодного молока —
бути б у них! —
в занімілих ранках,
ніби в твоїх словах,
які нічого не важать,
але як звучать (!)
мова твоя тонка і плавна —
вранішнє листя,
вкрите росою — очима всесвіту.
слова, пелюстками ірисів,
що пахнуть болючою ніжністю,

нестерпною легкістю,
зоряною останністю,
злітатимутся мені до рук.

навіть якщо
ти гратимеш у мовчанку,
я тебе чутиму.
я тебе відчуватиму.

бо ти — усюди.

ДАРИ БА

коли Ба була молода,
то мала довге волосся, яке заплітала у пишну косу.
зараз у нас лишились тільки фото із тою Ба,
яка була щира, невимушена та незнайома нам.
на наступних фото Ба вже коротко стрижена
але у весільній сукні, розшитій власноруч.
ми питали чому зрізала косу, але вона ніколи не
відповідала:
змінювала тему на політичну чи гостросоціальну,
йшла на кухню заварювати вдесяте чай,
щось бубніла собі під ніс: ви ще малі,
що ви там зрозумієте.
а ми б розуміли Ба, ба навіть більше
ми би її відчули тоді, як відчували колючі светри
якщо їх вдягати на голе тіло, забуваючи вдягти
щось під;
як відчували втрачену рукавичку,
відв'язану необережним поруходом від резиночки;
як відчували цедру у підігрітому цитрусовому,
коли мама приносила його, бо ми часто хворіли.
але Ба мовчала про свою молодість.
ми питали діда, бо дід був балакучіший за Ба.
від нього — про неї — ми теж дізналися мало,
бо й він не знатав її добре
а як же ви одружились?

я її полюбив, бо більше за себе
вона любила мене, — каже дід.
словом, це вся інформація, яку нам вдалось вивудити
із темного і далекого озера життя цих двох.
ми завжди хотіли дізнатись одне:
чи не вона це, бува, обміняла косу
на ланцюжок для годинника.
(бо, до слова, у діда годинника ми не бачили,
тож все сходилось)
а тепер, коли ми дорослі і хочемо ділитись із нею,
вона знову мовчить і не відкривається.
каже, що не впізнає нас.
коли був той час, коректний для запитань?
жодного разу ми його не вловили —
він постійно висковзував нам із рук.
а тепер що питати.
вона знову має довгу і пишну косу,
як ще до того, коли зустріла діда,
чи уже зустріла, але ще не зізнається собі в цьому;
як ще до того, як він загубив (продав!)
свого, може й неіснуючого, годинника;
як ще до того, коли вкрай близько
вона познайомилась із Альцгеймером.

БАГАТОСЛІВ'Я

у мене зараз багатослів'я синдром —
ураження повне, я майже невиліковна.
послухай мене, відтепер я «до —
сконалість» сама, наче крапка з комою,

із сухими літерами, з німою кирилицею,
у книжкових брутто, в словесних нетто.
послухай, всі твої наступні тобі ще встигнуться
дай собі шанс поки мене не стерти,

поки мене залишити буквою, прямою лінією,
дай мені бути маленькою ще, не хороброю.

дай мене бути твоїм подихом, твоїм іменем.
твоєю мовою.
твоєю мовою.

B

відчуй восени відстань:
високо, вірно, вільно.
вечір верлібром вистрілив,
випнувся, вуж виринув.

виключено водойми,
видива, вістря, втрати,
вимощено відомо,
вилучено вар'ятно.

вариво винне вилив
вкотре візник вільшаний.
вербяно водить вилами —
віру волам віщає.

***

за тобою галас та облада,
міжміські автобуси і трава.
дош убив би нас, але це неправда,
дош убив би нас, але він...

тримай
безсенсивний вивих архітектурний —
ми стояти будем на головах.
дмуть у флейти дня першокласні труби,
нагадати щоб, що уже жива
резонансність наша в повітрі коло
міста — домни, заводів та передмість.
ти стоїш навпроти, п'еш кока — колу,

і говориш щось, що втрачає зміст.
можна класти повітря собі в кишені,
обробляти йодом доріг акне,
фільмувати гонщиків навіжених
легковажних крапель дощу, а не
виміряти відстані автостопом,
роздинати теплі тіла зітхань.
невід'ємність дії зникає з того,
що колись було, а тепер нехай
нам здається сіткою — свіжа ранка,
а ворсистим коциком — шкірка ківі.
ти зі мною поруч — це інший ракурс.
світу інший ракурс у об'єктиві.

МАФІЯ

бог малий засинає —
прокидається бог великий

сплять тротуари сонць
мости забуття
телевежі ранків
ліхтарі зниклих смислів
зальопані вітрини надій
одинарні шкарпетки доріг
шершні робіт, які не подобаються
цвіркуни снів
москітна сітківка дерев
сірі безпросвітні калюжі
асфальтове покриття в язвах

всі вони та ще дехто засинають
а великий бог прокидається
поки, посолуючи, вони лежать
він усіх переставляє з одного місця на інше
називатимемо всіх чужими іменами
заборонятимемо робити те, що люблять
зрідка комусь щаститиме
і
тих він залишатиме на своїх місцях

даватиме їм іхні імена
дозволятиме робити те, що люблять

(що буде коли прокинуться?
де ми? — кричатимуть
окрім щасливих
хто ми? — кричатимуть
окрім щасливих
навіщо ми? — кричатимуть
окрім щасливих
але великий бог спатиме
а у малого бога — мала робота
він на такі питання відповідей не знає)

і от —
приготуйтесь! —
бог великий засинає —
прокидається
мафія

СЕЗОННЕ

листя зелене
листя жовте
листя червоне
листя прозоре

листя дотичне
геометричне
та герметичне
та ілюзорне

листя кленове
листя дубове
чи з винограду
чи з акації

листя німе і сухе
до того ж

вітайте!
у нас
сезонний розпродаж!
стовідсоткова акція!

СМЕРТЬ

це тільки сухий пісок —
тъмна руда руда.
в хованки грає Бог,
як у «візьми — віддай».

глід упаде на ден —
це — бурій тугій налив,
викручує зорі день
викрутками ялин,

чаєм стікає крізь
пальці тонкі жоржин
ніч — передтеча. зблиск
кулі. ножі, ножі.

ось вона між життів
ходить така весе —
ла в подраному пальті
вирізками з газет.

соло її земне —
сіре сире обійстя.
нікого не омине,
тож більше її
не бійся.

ПРИСПІВ ПІСНІ РИБИ

мушляно плавунці окреслено, щоб не схибили,
щоби повільно, плавно. щоби спокійно, ось. та
ми мовчимо не тому що ми риби – (риби!) –
а тому що ми боїмося.

МАКИ і ДОРОТЕЯ

Доротеє, прозора дівчинко,
я називатиму тебе саме так і ніяк інакше.
чуєш, як гупає серце,
ніби зловлений метелик
у металевій бляшанці.
чуєш, як сміється вітер
в порожній квартирі –
тужно і домовинно.
і ти така полотняна, бліда і тиха
усе знаєш і розумієш,
про все мовчиш.
плями крові здіймаються
на тонких стеблинах.
скільки ти іх роститимеш?
скільки тобі ще проситься
до твоїх вінків?

всі називають тебе смертю –
перемеленням на труху
я називатиму тебе Доротеєю
тоді не так страшно.

МАЙЖЕ ПРАВДА

слово, яке прорізає дим
б'є кулачищем своїм під дих

черство (нечесно?) — мовчи тоді
бо прогризатиме все до дір

нібито це кислота сірчана
жовчна правда, що означає

все розуміти та знати все
і захлинатися

ІОВ

біле хутро в цієї зими, блискуче,
біліше навіть від чесного слова.
я той нещасний, вистражданий Іов,
вибитий з колії, змучений.

скільки у неї тих невловимих копій,
скільки масок сплетено з німоти!
перетворює душу мою в пустир
кожен з қриги і снігу дотик.

сиджу заворожений, оком не поведу,
хочеться стати малим і ніколи не вирости.
місяць світить так близько, майже впритул.

було би у мене серце —
забилось би.

СВИНЦЕВА РУНА

гудуть наді мною дерев перебиті тіні
чи вмію я жити. чи жити навчався кожен?
руно свинцева в сонячному сплетінні,
що ти мені наворожиш?

ПЕРСЕЇДИ

вона більше сюди не приїде,
назад не верне.
і тому посміхаються Персейди
з екрану неба,

починається дощ перехрещений
з нею втретє. не
стались горе і біль, усе ще там
сливи репають,

розбиваються яблука надвосі
об каміння. чи
неважливим стає все знайдене,
розуміючи:

люди є — однина — як завтрашня
божа щедрість.
вона тільки й лишає загадки,
щоб жити ще раз.

серце серпня — то Персейди
сміються щемко так.
вона більше сюди не приїде,
аби не щезнути.

ПОМИЛКА

ти зайшов у Різдвяне кафе
із жінкою, яка була вагітна
твоєю дитиною.
я бачила як ти дивився на неї,
як ти торкався її живота —
своєї найвищості.
який ти був сильний,
але вразливий.
і я думала:
ну чому?
чому саме вона?
чому ти не дивишся
в мою сторону?
бо це вона допоможе тобі
відбутись іще раз:
у цього ще ненародженого
малого хлопчика,
який поки живе у цій жінці,
як у черешні кісточка,
будуть твої очі,
руки
і рухи.
він так само співатиме.
говоритиме.
їстиме.
питиме.
це будеш знову ти.
і хтось точно так потім,
наче я ще давно,
закохається в цього тебе,
але ти не дізнаєшся,
бо не любитимеш.
я хотіла тебе покликати,
щоб бодай привітатися.
але це був не ти,
і жінка була чужа,
і дитина не ваша.
просто
я
помилилась.

Кирило ПОЛІЩУК

дипломант у номінації «Поезія»

Народився 1991 року в місті Феодосія. Мешкає в Кропивницькому. Поет, прозайк, кандидат філологічних наук, укладач кількох електронних та паперових антологій поезій, координатор проекту «Місто» (електронні антології), організатор культурних подій. Автор поетичної збірки «Поза каменем» (2015).

Лауреат конкурсів: «CYCLOP» (2014); «Урба – перехрестя» (2016); «Корній-чуковська премія» (2015); IV премія «Смолоскип» (2016); дипломант конкурсу «Гранослов» (2016, 2017), лауреат Міжнародної німецько-української премії ім. О. Гончара (2017).

Учасник фестивалів та читань у Києві, Львові, Черкасах, Тернополі, Вінниці, Хмельницькому, Одесі. Відеопоезія демонструвалася на міжнародних фестивалях відеопоезії «The International Film Poetry Festival» (Греція, Афіни, 2014); «Sadho» (Нью-Делі, Індія, 2015), «Bath fringe festival» (Бам, Англія, 2016).

ЗАВОД

пусті очниці
похилі плечі
бетонні зуби

птахи обсіли
облізлі ребра
затихлі труби

в цехах блукають
фантомні звуки
примарні луни

навколо будинки
театри парки
дитячий гомін

навколо все колір
дерева квіти
і в їх очницях

скелет імперій
прогресу стерво
пухлина міста

ПОВІНЬ

тієї весни море лупило берег
кулаками хвиль

озero прокидалося від сну
розтуляючи крижану повіку

ріка забула своє русло
пішла до будинків і доріг
костелів і хостелів
бутиків і собачих буд
родильних і цвинтарів

тієї весни
не казали в жодних новинах

але

потонуло
двісті сімнадцять

тисяч мурах
сто двадцять
котів і собак
вимокли до нитки

сорок дві тисячі
людських колін
зникли з лиця землі поки
вода не відступила

тієї весни вода
відступила

вода завжди відступає
навіть коли лише
по кісточки
навіть коли хтось
будує ковчег

ХОЛОД

буль холодним
дивися на світ очима
заплющеними марно —
ти не бачиш снів

буль холодним
спокою заповідник
розплідник слонів
зі шкірою вкритою лускою

буль холодним
і ніколи твого насосу
не стурбую любов
ніяких гатунків

десь там на дні озер твоїх
ховаються мертві риби
десь там на дні річок твоїх

ховається слизьке каміння
десь там на вершинах гір твоїх
кригою беруться квіти
десь там у таємних лісах твоїх
всихають вічнозелені дерева

будь холодним
просто будь

з холодної глини тебе зліпив бог
з холодних озер черпав воду і напував
холодних звірів твоїх
яких не відрізнити від стерва
з холодних вітрів виткає подих вічності
спрямовуючи його у флейту
твого хребта

будь холодним — твоє життя у кризі
будь холодним — твоє життя у снігові
будь холодним — тепло є смерть

будь холодним —
холод — життя
щоб це не значило

ГОРА

я жив не знаю скільки років під цією вигорілою
стріховою
під цією молодою ялицею під цією тися-
чолітньою горою
і кожен із цих років розсипав стріху
плекав ялицю не чіпав гору
і кожен із цих років міг стати останнім
коли хиталася стріха росла ялиця
стояла гора

одного ранку перші сонячні промені
залляли мою беззахисну кімнату —

постіль стіл і шафу
кожної ночі небо зоріло в мою
відкорковану кімнату
кожна крапля кожна кудлата сніжинка
опускалася в пусту очницю хати

одного ранку мене збудили глухі постріли
сокири
із зав'язаними очима приречена розстріля-
на ялиця
завалилася усією зеленню
на заллятий дерев'яною кров'ю сніг

гора все ще зависає безмовно
за моїми вікнами

але я ніколи не пізнаю цієї гори
ані як таємницю ані як жінку
але я ніколи не піднімусь на ту гору
не побачу того що вона ховає

за своєю могутньою спиною
за своєю засніженою маківкою
за своєю мовчазною незнанністю

ЖЕРТВОПРИНОШЕННЯ

Бог наказує
відкорковувати
келихи брудні
все для інших

ніч наказує
гоїти очі
постріл у постіль
дражни мертвих

озеро
просить душу
ніч коротка
одяг мокрий

під гаками гілок
вираз обличчя —
хоч зараз на ікону

СУБМАРИНА

човен глухо б'ється об ребра причалу
пам'ять не тримає вібрацію і форму хвиль
хвилі йдуть в забуття омиваючи тіло човна

п'яний художник продає всі свої фарби
два полотна із лісом портрет і натюрморт
роздає гроші бідним і маловідомим мит-
цям
сидіє у човен і піdnімає ватерлінію

поет роздає свої нові збірки за так
відмовляється випити у найближчій кнайпі
іде не відводячи погляду від близку води
сидіє в човен підтоплений водою

музикант поліщає велику сцену
поліщає гурт виходить на вулицю
грає перехожим розбиває об стовп гітару
сидіє в човен який провалюється під воду

хвилі глухо б'ються об ребра причалу
все ще гойдаючи фантомний човен
який давно став субмариною

ZERO

еритроцити трамвай
пливуть металевими
артеріями міста

залізобетонні дерева
із гніздами повними
жовтих пташат

озero закуте в бетон
оточене металопластиком
гріє в собі гумових каченят

озера майже не чути
серед гулу машин
серед балачок і розмов

озера майже не видно
у мареві й мряці
тумані й імлі

посеред цього дійства є я
скalічений словом
зцілений словом

маю руки але не маю очей
маю мозок але не маю серця
маю цемент але не маю води

шукаю озеро
знаходжу зеро

ЛАНДШАФТ ГОЛОСУ

у мене немає
голосу

я позбавлений його
права

пластиліновий хребет
мішки під очима
нервовий тік

не позаздриш цим
хвилинам
не позаздриш цим
квадратним метрам
в яких є я

у мене немає
голосу

у мене немає
мовчання

пластиліновий хребет
плавиться на сонці
перетворюючись на
смердючу юшку
мішки під очима
наповнюються втомую
око сіпається
його не спинити

я позбавлений
голосу

ці хвилини і метри квадратні
холодний рихлий ландшафт

у мене немає
голосу

ШТОРМ

вітер дмухав у флейту
гнилої тополі

впала флейта звалена музикою
зачепила високовольтні струни
обірвалася струна
десять будинків знести румені

коли світ помирав
у страшній агонії штурму
при мерехтінні свічки
зачали три життя

КНИЖКОВА ПОЛІЦЯ (кілька спроб)

СПРОБА 1

всі ці небіжчики
у паперових трунах
з
твердим
і
м'яким
віком
наповнюють мою кімнату
світлом

коли я засинаю
вони помирають знову

коли я беру до рук їх труну
прочиняю її не зі скрипом
а хрускотом —
вони оживають

мрячний скелет
обростає м'язами слів
вкривається шкірою образів

вони говорять до мене тихо
вони говорять до мене
на повні груди
вони говорять до мене

вони наповнюють мою кімнату
світлом

СПРОБА 2

мій винний льох —
четири поліці в два ряди
що не відкоркуй — смакує

«ремарк» врожаю 1898 року — до воєнного
стану
«кафка» врожаю 1883 року — ідеально до
депресії
«керуак» врожаю 1922 року — обов'язково
взяти в дорогу

«маркес» — сухе
«бодлер» — багатий букет
«бротіган» — напівсолодке

після «лірмонтова» — хапаюсь за зброю
після «хемінгуя» — прощаюся зі збросю
після «буковські» — блюю

дописую вірш —
іду в запій

СПРОБА 3

жовта преса ніколи не напише
про те з ким я сплю в одному ліжку
адже їм ні про що не говорить ані мое ім'я
ані Гамсунана ані Пройслера ані Бенкса

ПОЕЗІЯ

ми відкриваємо холодні двері своїх сердець
впускаємо всередину світло всесвіту
гойдаємось на гілках дерева вічності

ми віримо в щасливій кінець і в безкінечність
ми знаємо голос що шепоче нам прокляття
ми пам'ятаємо обличчя один одного

віра перетворює воду на вино
віра перетворює плацебо на ліки
ми перетворюємося на параноїків

поезія така прекрасна
але така непрактична

ГЛИБИНА (вірші в яких немає глибини)

I ДАЙВЕР

я настільки поверховий
що знаю тільки:

shape of my heart
yesterday
stairway to heaven
smells like teen spirit

ловця у житі
злочин і кару
перевтілення
я (романтику)

як умру то поховайте
говори зі мною говори зі мною
сто років як сконала січ
ти знаєш про це чи ні?

поруч зі мною глибокі озера
дна яких мені не піznати

поруч зі мною високі гори
вершин яких мені не сягнути

поруч зі мною пласти і шари
багатотонні глибини глиб
яких мені не піdnяти

дайвер захлинається
зябра затягуються
шкірою

II IKAP

розсotalася темрява старим светром
зачепленим за цвях сонця
із цих ниток зв'язано теплий
день

коми птахів кружляють
високо над містом
як над трупом

у руках червонощокої істоти
твердий олівець

олівець домальовує дзьоби птахам
гумка стирає
олівець домальовує лапи птахам
гумка стирає

олівець домальовує крила птахам
гумка стирає тіло

під малюнком підпис —
лише три слова

«Ікар ріка
глибина»

ІНАКШИМ

коли я був молодшим
мрежився і навмисно розмивав
усе навколо
вгадуючи в примарних
образах те що хотів
бачити насправді

коли я був дитям
очі заплющував і
тільки слухав
вуха затуляв і
дивився серцем

коли я був немовлям
не було ані звуків ані образів
знайомих мені

і якби мені їх не показали
і якби хтось до мене
не назвав ці гори горами
ці озера озерами
ці глибини глибинами
світ міг би бути інакшим

ГРЕЙ

є дещо страшніше за смерть —
старіння

тіло що розкладається
не будучи мертвим
скоцюроблюється мов
печене яблуко
спотворює риси обличчя
деформує кожну клітину
тъмяніє волосся і очі

так важко носити
на своєму скелеті
шматки м'яса
увесь цей мотлох внутрішнього світу
камінь за плечима
і все те
що вишкrebli
на сітківці

КОВТОК

я живу в місті
де з природи є тільки
дерева

затиснені у капкан
багатоповерхівок
а від того такі
жалюгідні

трохи трави —
у бариги

трохи трави —
пробивається
крізь асфальт

трохи трави —
на стадіоні

я живу у місті
де навіть слово «озеро»
дає свіжий
наповнений свободою
ковток

МАРНО

тіло чи манекен
одразу не розібрati

ти вдихаєш повітря
у бездиханий рот
ти кладеш на груди
долоні
і складаєш із них
легені

але увігнане повітря
не є вдихом
але долоні
не є легенями
бездиханне тіло
не є манекеном
манекен не є
бездиханим тілом

і всі зусилля
марні

ПИТАННЯ ЧАСУ

дерево голе
айстра зів'яла

день
скінчений
день
початий

те саме із
роком тижнем
днем

хвороба
виявлена
хвороба
вилікувана

зуб гнилий
я мертвий

все це лише
питання
часу

ОСІННЄ

1 РЕЦИДИВ

тінями від дерев
запахами трави
шепотом тихим води
сповнені мої дні
сповнені мої сни
сповнений ними я

димом липким із труб
небом сірим низьким

сухістю твоїх губ
сповнені вечори
сповнена ними ти
сповнений ними я

осінь — це свято зі свят
жовтій сухий падолист
заєднаний листопад

осінь — це диво із див —
гибелі прецедент
поезії рецидив

2 ПРОСТУДЖЕНЕ

в осені жовтні нігті
як у курця
в осені чорні легені
мов рілля

простуджена осінь
хрипить глибоким
грудним
серпневим кашлем
ворочається
поміж хмар
розтушованих
простим олівцем

в осені ночі довгі
як ріка
в осені повіки тяжкі
мов правда

3 ГЛИБШЕ

осінь — це право хандрити по вечорах
осінь — це прокидатися з ангіною

осінь — це не виходити із дому
і зариватися глибоко у сни

осінь — це зариватися у себе
глибше ніж у сни

осінь — це писати і питати себе
навіщо ти пишеш

осінь — це жити і питати себе
навіщо ти живеш

КОВЧЕГ

у моєму кістяному ковчегу
всього по два

дві думки
два кохання
дві смерті

заходь до нього
він порятує нас обох
від двох смертей
він виплекає нам
два кохання
він загорне нас
у дві думки

коли прийде велика вода
він порятує все
коли непривітні ландшафти
zmінятся блакитною поверхнею
лише там будуть думки
буде кохання
буде смерть

у моєму кістяному ковчезі

Роман ВОРОБІЙОВ

дипломант у номінації «Поезія»

Народився 1993 року на Волині. Отримав освіту українського філолога та соціального працівника в Тернопільському педагогічному університеті. Учасник Літературної студії 87 імені Завадського з 2010 року і до її розпаду. Автор книжки «Безсоння», що вийшла в серії Pixels видавництва «Крок». Учасник Антології 87. Лауреат 3-ої премії літературного конкурсу видавництва «Смолоскип» за 2017 рік. Мешкає в озерному місті Тернопіль.

01. ТАК ЛЮБЛЮ ТОЙ ТЕРНОПІЛЬ ЩО НЕМАЄ СЛІВ

«розділ, як в старих будинках з пилу
вологе повітря вдихають стіни
і як з їхніх спин ростуть крила —
крила застиглої монтажної піни»

прочитав був напис на старій будівлі
я залишу це місто, колись, можливо
але озеро в грудях мене не покине
і нікуди не дінеться.

залишив в кімнаті грудку землі, аби не забути рости над собою.
“тримайся міцніше!” кричить машиніст потягу

“молодість”
підкидаючи книги в розпеченні мотори.
роздивився на мапі міста всі зупинки
де вже стільки років поспіль чекають транспорту
мої спогади
щоб забути їх.
а забути не вийшло:
в кишенях — камені
в голові — коні.

люди шукають щось в покинутих будівлях.
лишають там пляшки, недопалки.
відповіді на старі листи та повідомлення
тіла конкістадорів в бурштині
бенгалські вогні та хлопавки, що давали радість
іншим.
їм не весело і не холодно.
і їм не стане тісніше ніж так, як тісно було до цього —
в безкінечній байдужості, в безмежній втомі
в рукотворному космосі
де життя от — от зародиться.
де зірка смерті будується з власного логосу
сирим реченням, кривим почерком, чужим
голосом.

присядьте на мить
і я розповім про свій дім у провінції
де за шпалерами заклеєні лиця, ті
що сняться мені, коли забиваю слово “темрява”.
де засинав під їхні блакитні голоси.
про пластикові пляшки та коробки від взуття під
моїм ліжком
про багаторічні вписки в голові. про те
як ти була — кров, і як був я тиском
про спалені молитви. і як знову
як сотні
як сотні
як сотні зірокпадають зі стелі навісної
та хоронять нас всіх під собою.

про це і про свій новий дім
про людей в ньому

про Лейктаун, про Лейксіті
про Тернопільвіль. про
бурштинових людей в озерному місті.

*з присвятами,
сюжетний,
зима, 2016*

02. ГРУШОВІ ДЕРЕВА

ми точно ніколи не побачимося з тобою.
попрощаємося заочно і прокрутимо замок на два
обороти.

за часовою.

навчимося спати в одязі.

судити людей не по обкладинці
а по тиражу, видавництву та анотації на звороті,
по закладкам і лайкам на стіні.

ми станемо тими, ким в дитинстві і хотіли,
лише з поправкою на вітер, курс валют і прогноз
погоди.

ми ніколи не покинемо цієї країни —
Україна для волонтерів, для копачів бурштину.

вона сумним людям,

місто яких живе з озером в грудях,
не залишає причини на диво.

то ж вони збоку.

на узбіччі, під світлом машин,
з ноги на ногу.

кажуть, мовляв, є кількість прожитих років та пе-
режитих днів,
а є кількість порваних кедів та витертих шин.
але самі то з ноги на ногу!
з ноги на ногу...

то ж ми з тобою помрємо так нічого не побачивши, не зрозумівши.
але наші тіла викине згодом на берег річки
і ми лежатимемо там на каменях,
як на батьківському ліжку,
руками майже торкаючись
майже поетично, майже ніжно.
ми ж бо просто розкидані в небі сірники
промоклі
і тут лише щоб запалити інших
неспокоєм.
щоб врятуватися на сьогодні, доки
всі люди непогоди не розплетуть по буквам свої
кокони.

*з присятою,
сюжетний,
зима, 2015*

03. ВІА ЯНГ

голова — гранітна копальня.
сотні кімнат та віталень, коридорів, вбиралень
з годинниками на стінах
з дзеркалами на стелі.
люди можуть зайняти будь — яку
але вони стають ногами на килим
ногами на килим
ногами на коврик.

знову двадцять пар взуття коло мого порогу.
поки ти не смієшся — ти помираєш
а голова вже донесхочу забита знаннями.
мої друзі в сусідній кімнаті
здіймаються вище Емпієр Стейт Тавер
поки я допиваю залишені ними напої.
ці люди не врятовані, але живі на сьогодні
(хоча хто нам не байдужий взагалі)
втім, я раб власних звичок

тому люблю, аби ногами на коврик.
інколи мені хочеться відкривати двері з ноги
безцеремонно. але не переступати поріг
і взагалі без слів, без слідів, без постів
щоб не ногами на килим
без текстів і без рядків
тому що поезія — ногами на килим.

« кожен чоловік має посадити дерево та збудувати
дім.

хоча б купити квартиру»
дехто буде ціле місто і вирощує там заповідник
і коло кожної сосни, на кожному подвір'ї
на поріг кладе килим
на якому напише, звісно
«ласково просимо»
« аск о просим ... »
а   о проси.   .
       про
       р

*ранковий,
осінь, 2015*

04. ПОНТ ЕВСКІНСЬКИЙ

чергове сонце засне цього вечора —
темна анна
але у нас є план втечі —
у місто від міста у пошуках міста
як завжди.
щоб не складати червоні букви у чорні речення.

«я сьогодні буду поза зоною» каже брат
«як справжній злодій» жартує.
«повернуся пізно і п'яним.
знаєш

немає повідомлення, в якому б не стояв чортів смайл.

мовляв, життя й так тяжке.

мовляв, з мене не стане. мовляв
це ж і так нічого не означає».

«мені болять пальці» казав він, дивлячись в монітор

на якому гасали кольорові таблиці
і текли рядки порожнього тексту.

(це слина, це я, це м'які вірші).

його вбивало мрійливе неробіння і синій вінстон
коли він ішов, його серце гупало, як старі трамваї
а коли повернувся —

його зуби скрипіли, як дверцята на горище.

він розповів, як перестрівся на зупинці зі своєю ко-
лишньою

як вони мило балакали про інфляцію та бойлери
про погоду та курс долара

а після прострілили один одному голови —
настільки це було нестерпно.

«моя ж постійно пропонувала писати зрозуміліші
вірші»

кажу я

«можливо, навіть метричні.

що ж

на те вона і колишня».

мені платять за результат, а не за години
а ми говоримо про те, як поміняти прописку
як поїхати на океанський берег кудись
за point евксінський.

як би звалити гучно, але і по — англійськи
хоча подекуди не знаходили причин вийти за двері
тижнями.

це було значно давніше.

мій брат вже давно дорослий і
він зник з нашого дому, то ж
мрії залишилися мріями, а
дії — діями.

ми вкотре викинемо тіло на вулицю
щоб не загубитися в саморекламі, в цих
танцях у димі:
раз в тиждень на пиво
раз в місяць на ринок
і щовечора — світлини теплих берегів
понту евксінського
по дротам до ноутбуку, що гріє коліна
наші мрії в перших ста результатах запитів ґуглу
неначе колишні
будуть прострілювати нам голову
і після, інколи
можливо
виливатися чимось більшим.

*з присятою,
осінь, 2014*

05. МЕРТВІ ЧАЙКИ НА БЕРЕЗІ ОЗЕРА

які мурашки, товариство?
під мою шкіру залітають озерні чайки і кричать
там
так наче збираються летіти, але чомусь залиша-
ються на місці.
запусти у мене чайок зграю, благаю
що тобі ще сказати — я не знаю
я за тобою скучаю!
і в цьому вірші це найкраща рима і головні слова
а решта все — так, мі — мі — мі та ла — ла — ла.

червоні озера вирують і розливаються в мені
як те начебто дорогое вино
що ми пили на березі цього ставу.
о четвертій ранку не видно гидких будинків та
пропущених дзвінків
а у твоїх озерах живуть кити на черепахах на сло-
нах —

ну тобто весь світ.
там ці твої дві темні планети тримтять.
і у твоєму календарі я мабуть що зайдуть
і не той, хто потрібен
але ми залишимося помарками твердого олівця
на сторінці тієї книги
яку хочеться перечитати, але яку ніколи не пере-
читуєш.
блукатиму там забуюто закладкою в браузері
від ноутбука до смартфона
залишуся в твоєму плеєрі кнопкою паузи
а раптом натиснеш, а раптом
а раптом
прокинуся вдома.

і ми, до речі, точно помремо в один день
в одну годину
і нас закопають на дитячому майданчику за одним
з цих
гідких панельних будинків.
а після на наших могилах побудують цілодобовий
магазин
в якому продаватимуть алкоголь закоханим па-
рам після десяти
але тихенько так, з — під прилавку.
а ще там продаватимуть квіти
і вони будуть живими. не так як ми.

ромашки і тюльпани.

ти запустила мені під шкіру зграю чайок
і вони б'ються там в скелі
бо не можуть думати про завтрашній день.
бо в цій голові вже немає місця для нового — гар-
ного.
я мабуть що і не був щасливим ніколи
а справді, як то?
я ж бо не можу обійтися тебе навіть коли ти стоїш
поруч.

в твоїх озерах квітне фауна і флора
а в моїх чайки повбивалися в стіни грудної клітки
та черепної коробки
і кити втонули в калюжах юнацьких планів
а хірурги при розтині знайшли в їхніх легенях
в'язкий, густий, вільний час.
тому що завтра така штука, що неодмінно настане.
з нами чи без нас.

*з присятою,
сюжетний,
осінь, 2015*

06. МОЛОДІ МІСТА

коли довго живеш в місті
з людьми
коли дихаєш в місті
починаєш задихаєшся містом.
«у вас хороше повітря, таке чисте»
скаже якийсь переселенець східний
а мені — то яка різниця:
ця урбанізація так міцно засіла у горлі,
що вже Гаррі Поттера вважаєш реалізмом.
в нас також приворотні зілля та магічні палички,
звісно
і якщо вже по правді
в нас вдосталь круціо, імперіо та авада кедаври.

«читання — золото» казали в десятому класі.
«мовчання — золото» казали на другому курсі.
«дефолт та інфляція» говорять по новинах
так що до біса іде “Нудота” Жан – Поля і “Голод”
Гамсун
у місті головне зрозуміти вчасно, що ніхто не скаже тобі спинитись
коли ти почнеш проливати дешеву настійку на стійку

коли ти вибиратимеш алкоголь в Сільпо на акцій-
ному прилавку

за три хвилини до десятої
щоб розпити її на лавці у парку Топільче
з однолітками зі свого покоління Я—

—Я.

—Я.

а що ще зі світу взяти?

куди подітись?

я ж бо якась там людина з якоюсь там освітою
тому одного дня все може просто взяти і накипіти
коли вкотре на ТСН мислью по древу розтікають-
ся політики

а на М1 якісь мудаки крутять свої риготні кліпи
мовляв, ми живемо краще за вас і це
нормально
дивіться і заздріть.

я тут просто обміняю на лайки свою злість і за-
спокоююсь

до кінця місяця, наприклад
поки нам не видадуть кревно зароблені сто баксів
за місяць
(сто баксів в місяць, здуріти)
і поки не подумаю знову
що краще зовсім не дихати ні містом, ні людьми
а то дійдеш до того, що просто
вдихати їхній дим
видихати свої рядки.

осінь, 2015

07. ЗІТКНЕННЯ ГАЛАКТИК ТУМАН- НІСТЬ АНДРОМЕДИ і ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ

Боже... Перестань
Боже, перестань
божеперестань

#божеперестань
далі — не можна
кажуть, злість і сум — святі обов'язки будь — якого
художника
тоді до біса картини, полотна, кому вони треба
шукаете людину розбиту — вкажіть на поета
він пише не тому що занадто щасливий
а тому що не перетравлені цілі лізуть зсередини
і вилазять боком, як грижа.
«вірогідно, ти надто ніжний»
скажуть місцеві Шерлоки місцевим Ватсонам
а мене лібідо тягне до клубу без логіки «бо сьодні
танці там»
нуль.п'ять приворотного зілля і дві пачки Вінстона —
людина любить так, міцно так!
і видно істину пристрасну в темному залі клубу
оглядом обережним, ввічливим —
тут щастя
на кілька годин
на відстані пострілу поглядом в незнайому дівчину.

ми ж бо хочемо відчувати себе людьми
а люди мають якось любити.
то ж напиjsя
накурися
розвбий щось
знямися
засмійся
прокинься. і повтори.

я казав тобі, що буду тут для тебе завжди
поки ти не покличеш
але ти не кличеш —
кому це потрібно, справді.
десь зараз радісна ти
радість личить тобі
до твого обличчя
а мене це вбиває по правді.
якось думав під алкоголем

в Козі чи на Єлісейському полі
чому так сумно в ці дні
але нічого не поняв, уяви.
то ж записав ці подряпини в рядки, бачиш
як вмію
ти ж бо моя туманність Андромеди назавжди
віднині.
з неба падають комети, а за ними волочаться хво-
сти проміння.
це з неба падають не перетравлені мрії, як недопалки
забиваючи вщент сонячне сплетіння.

і хтось поцікавиться десь інтернеті
куди подівалися молоді та злі поети
що виходили на сцену в розірваних кедах.
все просто:
їхні крейсери давно вже пробиті наскрізь
красою туманності якоїсь Андромеди.

*вечірній,
сюжетний,
літо, 2015*

08. ЧОРНИЙ КИТ

чорний кит ковтає мене.
повільно. повільно.
я — фарба на заборі свого старого дому, що досі
засихає.
я — ранок, що темніє на очах.
визираю у заднє вікно —
нічний трамвай рухається далі:
це моя персональна французька короткометражка
а це мої довгі титри.
погляньте:
я зекономив трішки грошей, бо взяв їжу з собою.
дивіться:
я в курсі останніх новин.

знайте:

я дуже люблю ваший сміх з моїх жартів.
вкотре на вечір тікаю із дому
щоб не бачити плям на стіні
щодня вони більші, щодня наближаються
це мій календар і будильник,
це моя молодість — моя тривога
це всі ті закреслені білим маркером вчора
що кричать якомога тихіше
«полюби свої руки
полюби свої нігти
полюби свої вуха
полюби їх ще швидше.
поки ще не розбив свою голову»

*лірика,
зима, 2016*

09. ЗУПИНКА МИРУ

«відкрийся», каже старше покоління
а я чую «вскрийся»
хочеться зими літом, а літом зими
в понеділок четвер, а в четвер — суботи
зранку тягнеш до вечора, вечером — до ранку.
я відчуваю щастя. воно недалеко, воно
реальне як камінь:
стану копірайтером непоганим чи кодером
сірий, рожевий, до вуха, середній клас
буду думати що вдіти і що запостити
буду просто класним.
пам'ятатиму запах кулькової ручки з шкільних
творів
де ми збиралися стати великими
а після йшли купувати в столову булочки за 50 копійок
оце ж були ціни!...

а сьогодні в майбутнє не віриться
сьогодні воно більше не сниться
знаєш, поезія виникла
тому що людина почувається жахливо або жалюгідно.
сьогодні знову не спиться.

я ніколи не висипав приправу у мівіну
не ходив переставляти подругам Віндows
в моєму домі під під'їздом дівки сміялися і зиркали
на хлопців
коло іншого під'їзду.
після вони підуть в Парламент чи сетьку
в П'ятачок чи у дворік
а я посиджу і сьогодні, підправлю здоров'я
увімкну телевізор без звуку виг'ю і буде мені чудово
напишу собі записок і прочитаю зранку через
помилки у кожному слові
дивуючись, як мало там змісту і
як багато помилок.

друзі покличуть – покличуть і перестануть
а ти будеш дивитися вслід останньому
очима кольору всіх відтінків старого телевізора
Береза
і думати, що дарма я не запідозрив в тобі мудака
чи дав списати у класі сьомому
чи накинув був сотню.
куди ж я піду? коли лікті болять і коліна.
куди піти з голодом та нудотою
прокидаєшся зранку так наче тебе били великими
шматками мила
в довгих шкарпетках, без синяків, але всією ротою.
полежу і сьогодні, під покривалом
подумаю про відкладені зустрічі та справи.
зберу розкидані книги, наче зброю.

прочитаю роман і буде мені чудово
подивлюся прем'єру в Сінема Сіті і захочу там
залишитися

а тут нове повідомлення, хтось знову
стукає в друзі
хто ти такий, чуєш
я зайду на стою сторінку і подивлюся твої аудіо-
записи
і посміюся з репостів
за вікном замети, бачиш
чергова зима надходить, час ставити нові намети
час ділити сто баксів синьою ручкою в старому
блокноті
час підбирати слова до монологу
а ти розслабився, а дарма
чуєш, як вітри вже дують нам в спину?
відчуваєш, як на Дружбі сідаєш на зупинці Миру
а виходиш на зупинці війна?
бачиш, вже діра там, де раніше тільки щілина була.

бачиш, в нас війна.
і це вже не Кузьма каже з хриплого радіо
війна, і підстрілять, як будеш світитися радістю –
радієм
роби що робиш, роби як вмієш
жертвуй гроши
і хочеш – не – хочеш
в мирний чи не мирний
по – твоєму чи по – моєму
на всі сім бід і 99 проблем
одна відповідь:
економ здоров'я
зберігай спокій і
зapasайся зброєю.

*третій з картографічного циклу,
сюжетний,
осінь 2014 – зима 2015*

10. ЗЕБРИ

зебри щоранку зазирають у моє вікно
вони чекають, поки я встану з безодні ліжка
і вийду під прямі сонячні промені, під непрямі погляди
аби зебри позбулися уваги.
вони тиснуться попід огорожами
і перебігають дороги на останніх червоних секундах:
тоді зебри ідуть по зебрах і це
нормально
це в порядку речей.

зебри думають про мене різне і це не
чесно.

їхні завжди заспані чи ніколи не виспані очі говорять
про хороше
але частіше про всяке.

зебри розмножуються стрімко
але дивно:
чи то словами, чи то тавруванням
у розрізі їхніх білосніжних зубів
часом визирають темні шматки м'яса
і ніколи в їх очах я не бачив виразу
заликаного загнаного птаха
яке вони бачили в моїх.

вони набираються впевненості
поїдаючи серця зебр, у яких менше ліній
і часом дехто поранений ходить
не встигає на маршрутку
«тобі додому» кажуть таким
«йди додому».
«забирайся геть звідси хутко».

зебр з одним кольором ніхто не чіпає
їх бояться
але не люблять
бо вони схожі на коней.
але ніхто насправді не знає
хто такі коні
чи як вони виглядають.

лірика,
осінь, 2013

11. РІЧНИЦІ

у мене все рівно останні триста днів, у мене
ізолінії на долонях, а
знайомі знайомих казали, що в тебе також все в
нормі, тож
і моє серце лишиться в теплі о третій ночі.
скільки б не розбивали пляшки, скільки
не дослуховували пісень
скільки б вони не промовчали поза очі
сам себе не обманиш, не зрадиш, хоч собі не бреші,
бо
довгим лініям тіла не вгодиш, але можна вберегти
а моє ліжко — трикутник без ти.
я, здається, навіть бачив тебе на зупинці
з маршрутки
коли тієї будки, де стояв в черзі, аби поповнити
рахунок
і відписати тобі чимшвидше хоча б смайліком
аби довго не чекала.
коло будки, де ти ксеруєш реферати та купуєш фрукти.
де я купував тобі квіти
лише один раз. на твій захист.
це були ромашки
хоча здається, наче вигадки, наче незабудки.
з часом ці їжаки в грудях ляжуть спати
і ти також будеш в порядку.
так, ми буде в нормі
бо ми маленький промінь в голові один — одного,
що вказує дорогу під тяжкий ранок
під ніч п'янну, сувору
ці світлячки, наче ти, наче спогади про крихке зи-
мове озеро
маленька надія на добрі дні, що жевріє
що скаже тобі: «ти в порядку», коли насправді ні
що скаже: «ти не в ладнах ні з книжками, ні з фі-
зикую
тому що краща за всі вигадані та паралельні світи»
бо хоч і лишилося серця так мало, ти —
ранкова, як маяк

ти вигадана сповна
і хоча зараз ми наче майже віримо
але вже післязавтра будем ніяк
а так то у нас все в нормі. хіба ні.
адже сам себе не обманиш, не зрадиш.
не збрешеш собі.

чи не так?

*pідслуханий,
середина осені, 2016*

12. IФ

якби комплексне харчування не з'їдало мене
зсередини
якби я міг без страху читати і писати без сумніву
якби дні були в радість, а ночі у спокій
(якби вона бачила).
я б зміг працювати більше
і не мерзнути на березі озера.

(якби вона бачила)
як луною з кожним подихом вислизають спогади
червоною цівкою, як томатний сік крізь трубку.
якби вона бачила!
як я зростаюся з нетбуком, смарфоном, щоденним
одягом.
як наші мрії проносяться крізь роки, як крізь
м'ясорубку.
якби ж вона тільки бачила.
як я сміюся зі втоми, з голоду
як ненавиджу переможців та відмінників.
як мене тихо кличуть тіні додому
як я повільно знаходжу спокій в кімнаті
без дзеркал і годинників.

якби ж обійми зменшували відстань між континентами.

якби студенти співали «ві а янг», а не «лента за лентою»

але нам тут не місце, брати – сестри

наша батьківщина пацифіда і давно немає її

то ж ми йдемо до ранку і скида –

ємо всі вхідні

тому наші стяги – перевернуті

наші війни всі – спонтанні самоспалення

тому ми, як цукерки, сьогодні розгорнути

розвавлені

роздавлені.

і я не збирав продуктів на схід ніколи

але щодня чекаю, поки мене самого

запакують туди гуманітарним конвоєм.

жодному ж бо не оминути власних воєн.

мені б тільки встигнути до цього

написати кілька повідомлень

і кілька рядків

а ще – почистити зуби та історію хрому.

*підслуханий,
протягом 2015*

Валерій БУТЕВИЧ

переможець у номінації «Переклади»

Народився 15 серпня 1983 року в Черкасах. Закінчив (2009) Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова за спеціалізацією вчитель російської і польської мови та зарубіжної літератури, перекладач.

Вивчав теологію у Інституті св. Томи Аквінського у Києві та філософію в Університеті Стефана Кардинала Вишинського у Варшаві (обидва заклади не закінчив, бо підходив до освіти не практично, а екзистенційно, як заповнення білих плям у самоосвіті).

У 2009 – 2010 рр. стипендіат програми уряду Польщі для молодих науковців (Program stypendialny RP dla Młodych Naukowców). Зараз закінчує дисертацію в аспірантурі Варшавського Університету на Факультеті Полоністики (Інститут Польської літератури, Кафедра компаративістики, під керівництвом проф. Едварда Касперського (на жаль, він помер минулого року) і проф. Михала Кузяка.

«Адепт філософії, що зрадив її заради муз»

(передмова до рукопису)

Валерій Бутевич

У 1972 р. в інтерв'ю, яке Збігнєв Герберт дав після повернення зі Сполучених Штатів Америки, де викладав літературу у каліфорнійському коледжі, він підкреслив важливість різносторонньої освіти не тільки для письменника, але й для кожної людини, що прагне бути господарем власної долі:

Я не професійний письменник. У тому значенні, що я не закінчував польську філологію, яка вважається фаховою підготовкою до літератури. Мене цікавили різні сфери. У ті часи, коли я здобував освіту, був звичай ходити не тільки на лекції з обов'язкових предметів. Студенти економіки й права, слухали професорів філософії, класичної філології, історії. Це був, мабуть, свого роду шляхетний снобізм, але й справжня жага до знань, бажання опанувати якомога більший арсенал інформації, незалежно від того, чи принесе це у майбутньому становище і гроші. Я – економіст і юрист, навчався у Krakівській економічній академії, Академії художніх мистецтв, у театральній школі та безкорисливо збирав знання у галузі історії, філософії, греки й латини [...] Життя кожної людини несе неминучі поразки, але якщо людина має у собі цей величезний капітал, має багатий і незалежний внутрішній світ, то має до чого повернутися. Може у разі потреби, знайти іншу стежку, виконувати інші завдання, ніж збирався спочатку, але попри це залишатися вірним своєї мети. Тільки внутрішньо багата людина не є іграшкою обставин і може нав'язати світові сенс та розумний порядок¹.

У перевірених життєвим досвідом словах вже зрілої людини, залишилося лише відлуння колишньої поразки, що пов'язана з відмовою Герберта від кар'єри професійного філософа на користь служіння музам. Відголос зміни життєвої стежки відчувається та-кож в іронічному самовизначенні, яке поет використав у листі з 9 серпня 1966 р. до свого Вчителя філософії Генрика Ельзенберга: «З усіх моїх сил намагатимусь написати щось розумне, хоча адепт філософії, що зрадив її заради муз – напевно не заслуговує довіри»². У листі Герберт інформував професора про те, що отримав пропозицію написати рецензію на філософський щоденник Ельзенберга «Клопіт з існуванням», а жартівливо фразою підкresлив свій аматорський рівень, що, зрештою, не відповідало дійсності. Проте цей метафоричний образ, що віддзеркалює самоусвідомлення Герберта, можна вважати ключем до інтелектуальної біографії поета, яка ще на початку творчого шляху була позначена конфліктом між любов'ю до мудрості та любов'ю до літератури.

У внутрішньому протистоянні перемогло покликання до служіння музам. Здавалось би, що з цієї перспективи творче життя Герберта мало щасливе закінчення, оскільки репутація одного

¹ Zbigniew Herbert. (Rozmawia ze Z. Herbertem Z. Jastrzębska), в: Herbert nieznaný. Rozmowy (Warszawa 2008), с. 50–51.

² Korespondencja. Zbigniew Herbert – Henryk Elzenberg (Warszawa 2002), с. 110.

з найвизначніших польських поетів ХХ ст. підтверджує post factum правильність прийнятого ним рішення. Проте у 1952 р., коли Герберт залишив університетський світ, в якому панував діалектичний матеріалізм, він писав здебільшого у стіл, а його життєві перспективи були ще оповіті млою. У цей період Герберт ототожнював себе із Гамлетом, який стоїть над прірвою трагічного буття і має відважно прийняти усе, що несе йому доля. Свідчить про це кореспонденція поета, а також есей – маніфест «Гамлет на межі мовчання» (1952), у якому п'есу Шекспіра Герберт прочитав крізь призму філософії Фредерика Ніцше та екзистенціалізму:

Я можу довго повторювати з обличчям у долонях: Ельсінор, Ельсінор, Ельсінор, але з глибин моєї уяви не виринає на поверхню за-плющених очей жоден образ [...] Якщо можна побачити безодню, то я бачу власне безодню: скелясту прірву з бурхливим морем, що реве унизу, місця по яких Дух провадив Гамлета. Трохи далі – мла-й каміння, хмари та пітьма. Я добре відчуваю на обличчі північ-но – західний вітер, цей вітер натхненого божевілля. Хмари, море і вітер – це крихкі рамки, у яких замикається світ сповнений недоговореної видимості [...] Я зрозумів, що Ельсінор знаходить-ся всюди, що це безіменний простір, плаский стіл, на який доля кидає кості.³

Трагічне світовідчуття товаришуvalо поетові впродовж усієї його інтелектуальної діяльності. І навіть коли Герберт вже мав світове визнання, він все одно підкresлював, що його творчість живиться то-гою за нездісненими життєвими сценаріями: «Я невдалий філософ, невдалий художник, чи, скажімо, скульптор, і ці мої нереалізовані пристрасті зібралися у тому, що я пишу».⁴

У 1945 р. Герберт розпочав навчання одночасно у Krakівській економічній академії на консульському відділені та у Ягеллонсько-му університеті на правничому факультеті. Обидва напрямки обрав батько (юрист і директор банку у довоенному Львові), про якого Герберт згадував, що «він був позитивістом, організатором, його обурю-вав бруд і безлад. Я боявся батька. Він зінав, що я лабільний і кінець кінцем пристану до артистів. Він приховував у собі митця і поета».⁵ Синівський потяг до мистецтва був непереборний, і хоч Герберт

³ Herbert Z. Hamlet na granicy milczenia, в: там само, с. 125.

⁴ Labirynt nad morzem. (Rozmawia ze Z. Herbertem A. Babuchowski), в: Herbert nieznany. Rozmowy, (Warszawa 2008), с. 30.

⁵ Ze Zbigniewem Herbertem rozmawia ksiądz Janusz s. Pasierb, в: там само, с. 58.

не порушив волі батька, однак паралельно з основним навчанням, як вільний слухач, відвідував заняття в Академії художніх мистецтв та семінари на філософському факультеті Ягеллонського університету . У цей же період Герберт почив вправлятися у трьох модусах літературного висловлювання: у драматургії, прозі й ліриці, поступово випрацюючи свій власний стиль.

У краківський період помітний слід на інтелектуальному розвитку Герберта залишив Вінсентій Люtosławський⁶ – дослідник Платона, котрий одним з перших застосував текстологічний аналіз до діалогів античного мислителя. Відтоді філософія Платона стає для Герберта постійним пунктом віднесення: критики і захвату. Інша важлива постать, що впровадила Герберта у світ філософії – це Роман Інгарден⁷, учень Едмунда Гуссерля, який звернув увагу поета на феноменологію. У 1972 р., артикулюючи принципи власної поетики, Герберт свідомо посилився на основоположника феноменологічної філософії:

...у сучасній поезії мені найбільше подобаються ті вірші, у яких я помічаю щось, що назавв би семантичною прозорістю (термін запозичений з логіки Гуссерля). Семантична прозорість – це властивість знаку, яка полягає у тому, що під час його використання увага скерована на означуваний предмет, а сам знак не затримує на собі увагу. Слово – це вікно, відкрите на реальність⁸.

Найвагоміший вплив на поета мав професор Генрик Ельзенберг, з яким Герберт познайомився у 1947 р. у Торунському університеті Миколая Коперника⁹, де майбутній автор «Пана Cogito» завершував юридичну освіту, а у 1949 р. розпочав філософські студії під керівництвом професора. Постать Ельзенберга кардинально вирізнялася на інтелектуальній мапі Польщі, де спершу панував логічний позитивізм Львівсько – варшавської школи, а потім марксизм. Схильний до усамітнення професор не

⁶ Вінсентій Люtosławський (1963–1954) – філософ, поліглот, публіцист, винахідник стильометрії.

⁷ Роман Інгарден (1893–1970) – філософ, теоретик феноменологічної естетики.

⁸ Herbert Z. Poeta wobec współczesności, в: там само, с. 243.

⁹ Найраніші сліди знайомства Герберта з Ельзенбергом походять з залікової книжки поета.

У 1947/48 навчальному році, ще як студент юридичного факультету, Герберт заразував у Ельзенберга два філософські курси: Теорія естетичної експресії та Класичний період античної філософії (акс. 18 024). Сигнатури документів та рукописів з Архіву Збігнєва Герберта за виданням: Archiwum Zbigniewa Herberta: Inwentarz (Warszawa 2008).

був пов'язаний із жодним напрямком чи філософською школою. Його цікавив стоїцизм і буддизм, етика й аксіологія; він відстоював онтологічний статус цінностей і розробив власну концепцію «етики самозречення», поєднуючи у своєму стилі мислення елементи аналітичної філософії та проблематику екзистенціалізму. У листі до Галіни Місьолек («перше кохання зрілого чоловіка»¹⁰, як Герберт сам характеризував свої почуття до неї) поет із величим захопленням описував щотижневі зустрічі з професором:

Раз на тиждень [...] йду до свого Вчителя (Mistrz – В.Б.), ми розмовляємо до пізньої нічі, вечеряємо разом, іноді разом читаемо. Вчитель – дивовижний, він погано заварює чай, але чудово дискутує: кожну думку бере у руки, обертає, дивиться під світлом [...] це рідкісне поєднання вченого і митця. Яка ж це розкіш такий інтелектуальний контакт з людиною, яка влучає у те, про що нам йдеться¹¹.

Період, у якому Герберт розпочав філософське навчання, виявився найгіршим моментом для науки, що ґрунтуються на автономії критичного розуму. Кінець 40-х та початок 50-х рр. був позначений у Польщі реформуванням системи освіти, метою якої було створення «нової людини», а також репресіями комуністичної влади скерованими проти довоєнної професури. На початку 1950/51 навчального року Ельзенберга було відсторонено від дидактичних занять, а згодом ліквідовано кафедру філософії. Плани Герберта на отримання місця асистента у Торунському університеті зруйнувалися. Утім, ці складні часи тільки зміцнила дружні стосунки Учня й Вчителя. Ельзенберг за намовою найближчих студентів організував у себе вдома щомісячні потаємні *privatissimum* – приватні семінари з філософії та літератури, які Герберт намагався відвідувати при кожній нагоді навіть після переїзду до Варшави. У замітках до недописаних спогадів про Ельзенберга поет занотував: «Лекції, семінари, іспити – я пишу про це так, ніби все це відбувалося на щасливому острові, поза часом. Проте, всі знаки на землі промовляли, що закінчується епоха вільних університетів»¹².

¹⁰ Korespondencja 1949–1976. Zbigniew Herbert – Jerzy Zawieyski (Warszawa 2002), с. 39.

¹¹ Listy do Muzy. Zbigniew Herbert – Halina Misiołek (Gdynia 2000), с. 43.

¹² Akc. 17 971, t. 2, cz. 1.

У жовтні 1951 р. Герберт перевівся на Факультет філософських і суспільних наук Варшавського університету. З одного боку, це рішення було продиктоване бажанням закінчити навчання, а з іншого — потребою мати офіційну підставу до проживання у столиці, де прописка була обов'язковою вимогою. Переїзд до Варшави, крім того, що столиця давала більші життєві можливості, додатково був зумовлений виходом Герберта з Гданського відділення Спілки польських письменників у квітні 1951 р., де він вважався за члена — кандидата. За свідченнями самого поета його рішення було пов'язане з відмовою йти на компромісі з власним сумлінням¹³, тому переїзд був для нього початком нового етапу життя. Варшавський університет у ті часи був центром наукового марксизму, а на філософському факультеті, поза відповідно зінтерпретованими в ідеологічному ключі дисциплінами, викладалася переважно логіка¹⁴. Тож, Герберт у певному сенсі повернувся до того, від чого хотів відсторонитися.

Ані логіка, ані марксизм не цікавили поета, який шукав філософію, яка давала б можливість поєднати у собі літературу й любов до мудрості. І власне у цих пошуках вирішальну роль відіграв Генрик Ельзенберг. У листі з 22 жовтня 1951 р., що був написаний у момент переїзду поета до Варшави, Герберт ділився з Вчителем своїми духовними переживаннями, що були спричинені запитанням проф. Та-деуша Чежовського¹⁵: «...питав, чи писання віршів не заважає філософії. Я сказав, що мені соромно і, що буду старатися відучитися»¹⁶. Генрик Ельзенберг, який захистив у Сорбонні докторську дисертацію на тему релігійного світовідчуття поета — парнасиста Шарля Леконта де Ліля, і який сам не сторонився від віршування, заспокоював молодого поета:

¹³ Дів.: Poeta sensu. (Rozmawia ze Z. Herbertem M. Oramus), в: *Herbert nieznany. Rozmowy* (Warszawa 2008), с. 110.

¹⁴ Згідно з заліковою книжкою, у 1951/52 навчальному році Герберт зарахував наступні курси: Вибрані проблеми з історії домарксистської філософії та Буржуазна філософія епохи імперіалізму (проф. Т. Кронський); Основні проблеми науки про культуру (проф. С. Оссовський); Семінар з логіки (проф. Т. Котарбінський); Семінар з Лукреція (проф. А. Крокевич); Латинська мова (др. М. Віннічук). Архів Варшавського університету (sygn. WFS 23.044).

¹⁵ Та-деуш Чежовський (1889–1981) – філософ і логік, представник Львівсько-варшавської філософської школи. Після Другої світової війни працював у Торунському університеті. Праведник народів світу.

¹⁶ Korespondencja. Zbigniew Herbert – Henryk Elzenberg (Warszawa 2002), с. 10.

...писання поезії можливо суттєво перешкоджало б у філософуванні таким як, скажімо, у нас Айдукевич¹⁷; проте справа полягає у тому, що власне Айдукевич писати вірші не буде. А такому філософуванню, яким я його схильний розуміти, це абсолютно не заважає. Навпаки, буває для нього поживою. Висловлюючись абсолютно серйозно — деякі глибші ідеї, інтуїції та апперцепції реальності мають шанс з'явитися (і сконденсуватися) власне у творчо — поетичному слові та у постаті поетичної концепції; пізніше може прийти поняттєвий аналіз, який зробить з ними свої дивні маніпуляції та перетворить їх вже на якнайбільш запатентовану мудрість [...] тому, борони Боже, не відучуйтеся!¹⁸

2 листопада 1951 р. Герберт відповів:

Сердечно дякую за лист особливо важливий для мене зараз у період проб і вагань. Те, що Пан Професор написав про філософію, мені дуже близьке, сповнює надію і заспокоює. У відповідь на Ваш лист, запитав себе, що саме я шукаю у філософії? Це справді фаустівське питання і, можливо, було більш справедливим запитати б себе: що філософія вимагає від мене, які обов'язки накладає на мене ця дисципліна? Відповідь на першу, «мою» версію запитання, абсолютно мене дискредитує. Я шукаю зворушенння. Міцних інтелектуальних потрясінь, болючого напруження між реальністю та абстракцією, ще одного збентеження, ще однієї, глибшої ніж особиста, причини для смутку. І в цьому суб'єктивному хаосі загубилася велична істина і піднесена норма, тому я не буду респектабельним університетським філософом. Волію переживати філософію, ніж висиджувати її, як квочки. Волію, щоб вона була безплідними шарпанням, особистою справою, чимось, що йде всупереч із життєвим порядком, ніж професією.¹⁹

У цих словах проглядається початок філософської кризи, яка стане однією з головних тем листування між Вчителем й Учнем на початку 50-их років. З одного боку, кризу зумовила нестабільність умов життя і навчання. Герберт довгий час не мав постійного місця проживання, змінював дрібні роботи, підробляючи навіть доно-

¹⁷ Казимир Айдукевич (1890–1963) – філософ і логік, представник Львівсько-варшавської філософської школи. У роки сталінізму йому було дозволено викладати лише логіку.

¹⁸ Там само, с. 10–11.

¹⁹ Там само, с. 12.

ством крові. З іншого боку, на поета впливало гнітюча університетська атмосфера. Вона проявлялася не тільки у різноманітних бюрократичних перешкодах, які ускладнювали отримання диплома магістра, але й у невідповідності між інтелектуальними потребами Герберта і тим, що міг йому запропонувати у сталінські часи університет. У листі з 30 травня 1952 р. поет писав до Ельзенберга:

Вельмишановний Пане Професоре, я дуже перепрошую, що не давав так званих ознак життя. Але не було чим хвалитися. Набагато більше речей, від яких червонію, і які слід приховати. Особливо ця – філософська криза. Я усвідомив свою помилку у виборі навчання. Останні надії отримати звання інтелектуала – лопнули, і не варто плекати ілюзій. Я хотів написати довгий лист (він мав бути грікий і трагічний) з проханням усунути мене зі списку Ваших дійсних учнів і з проханням залишити мене у списку учнів неофіційних, що збунтувалися проти філософії.

Мій плачевний духовний стан, ймовірно, є результатом місцевих умов життя і навчання. Семінар проф. Котарбінського²⁰ – це просто каторга, якої не було навіть тоді, коли я вивчав бухгалтерію, цивільно – процесуальний кодекс і канонічне право. Був ще проф. Кроньський²¹, який навіть коли говорив дурниці, то не освіжав доктрину. Я відвідував лекції з культури проф. Оссовського²², але дорого для мене поняття постійно губилося під навалою соціології. Я втік на класичну філологію, де читали Горация і Гомера, прислуховувався до VI книги «Іліади» і намагався виловити сенс цієї чудової поезії, який старанного завалювали філологічним коментарем.

Приступаючи до цьогорічних підсумків, я бачу велику диспропорцію між намірами й реалізацією. Але ж до чого вміння виправдовувати самого себе? Отже, воно шепоче мені, що у цій шарпанині та балагані, є пошук автентичної філософії, яка б випливала з найглибших переживань. І не так важливо, чи істину можна піznати (у цьому відношенні я скептик), але – що філософія робить з людиною.

²⁰ Тадеуш Котарбінський (1886–1881) – філософ, логік, представник Львівсько-варшавської філософської школи. Розробив вчення про реїзм (різновид номіналізму) і незалежну етику. У роки сталінізму йому було дозволено викладати лише логіку.

²¹ Тадеуш Кроньський (1907–1958) – історик філософії. Учень Т. Котарбінського і В. Татаркевича. Вважається духовним батьком варшавської школи історії ідей, яку заснували його учні: Лешек Колаковський, Кшиштоф Помян та ін. У сталінський період був одним із найактивніших ідеологів марксизму. У науковому середовищі мав прізвисько «Тигр». Чеслав Мілош описав його у «Родинній Європі» та «Поневоленому розумі».

²² Станіслав Оссовський (1897–1963) – соціолог, методолог науки і теоретик культури, представник Львівсько-варшавської філософської школи.

Намовляли мене до студіювання томізму. Почав ходити на читання «Суми»²³. Дійсно, багато речей повкладалося та прояснилося. Я відчув себе щасливим і вільним. І це був перший сигнал, що треба втікати, що у людській субстанції щось перекручується. Я почув задоволення від суджень і класифікацій. Але ж людину скоріше окреслюють слова на «не»: неспокій, непевність, незгода. І чи маємо право відмовлятися від цього стану?

Адже так насправді, все справа зводиться до вибору, до простого акту волі. Стати на коліна. Потім все йде вже само собою. Це чужорідне тіло асимілює людину, людина ототожнюється з ним. І по суті це зазвичай справа випадковості — проведення певної кількості годин над книжками певного типу. Подібним чином стають лікарем або електриком²⁴.

Процитований фрагмент листа — сповіді прояснює ще один аспект філософської кризи, а саме те, що зумовили її не лише зовнішні обставини життя, а бунт проти філософії був спрямований не лише проти марксизму і логічного позитивізму. За кризою ховалася зневіра Герберта у цілій традиції раціоналістичної метафізики, розчарування у системах, які пояснюють світ і намагаються ощасливити людину, позбавляючи її трагічного виміру буття.

У властивій собі апокрифічній манері поет відтворив сутність трагедії данського принца в есеї «Гамлет на межі мовчання», транспонуючи свої переживання на постать Гамлета. Згідно з версією Герберта, десь в антикварних лавках, ще зберігається дорожня валіза принца з часів навчання у Віттенберзькому університеті, на дні якої лежать: листи Офелії; конспекти лекцій; книга Монтея з наполовину розрізаними сторінками; музичний інструмент з порваною струною і написаний принцом трактат — «Силогізм Барбара та його застосування у пізнанні дійсності»²⁵. До того, як за Гамлетом зачинилися брами Ельсинора, він так само, як і його колеги був під впливом чарів «забобонного раціоналізму і вірив, що люди можуть уникнути страждань і нещастя, користуючись принципами логіки»²⁶. Принц мав світогляд, що ґрутувався на вірі у раціональний порядок, а також «мав свою систему цінностей і драбину,

²³ «Сума теології» — головний трактат св. Томи Аквінського (1225–1274). Томізм/неотомізм був у Польщі важливою альтернативою для марксизму.

²⁴ Там само, с. 32–33.

²⁵ Фігура силогізму описана Аристотелем у «Першій аналітиці», яка у середньовіччі отримала назву Барбара.

²⁶ Herbert, Z. Hamlet na granicy milczenia, в: там само, с. 127

можливо не дуже високу, але з міцними щаблями, на яких сміливо можна оперти стопи»²⁷. Однак віра Гамлета у гармонійність всесвіту похитнулася, що підкреслює образ музичного інструмента із порваною струною та натяк на ніцшеанську ідею «смерті Бога»:

Якби не трагічні обставини, що вирвали принца з настрою споглядання та навчання, то він, можливо, був би до кінця життя трохи стойком, трохи епікурейцем і послідовником Аристотеля. Раптова смерть батька не піддавалася раціональним інтерпретаціям. Це був факт. Річ, яка є. Твердий предмет із гострими кутами, оголений, абсурдний. Уся досконала система похитнулася від цього досвіду.

Іншим досвідом було розкриття злочину. До гіркої істини про нікчемність людини додалася істина про усміхнених бандитів, про злочинців, що тріумфують. Незбагненна людська природа відкрилася перед принцом, неначе безодня.

Гамлет — і в цьому його інтелектуальна велич — відкинув захваний рецепт філософії та не пішов старою стежкою до Натури, що заспокоює своєю байдужістю та існуванням. Жорстокість і нищість людини заразили навіть природу. Він тепер бачить землю як шматок безплідного ґрунту, а хитромудрий балдахін небес, як резервуар гнилих випарів²⁸.

Символічними брамами Ельсінора для Герберта стали події Другої світової війни, що привели до втрати рідного міста. Ностальгія за Львовом перетворилася на прихованій, але наскрізний мотив його творчості. Вірш «Роздуми Пана Cogito про повернення у родинне місто» в одній з чернеток має більш однозначну назву — «Пан Cogito mrіє про повернення до Л.»²⁹, а у віршованій прозі «Край» зі збірки «Г'єрмес, пес і зірка» (1957) Герберт зобразив малу батьківщину у полоні павука:

У самому куточку цієї старої мапи є край, за яким сумую. Це батьківщина яблук, пагорбів, лінівих річок, терпкого вина і кохання. На жаль, великий павук обснув його тенетами й липкою слиною закрив вартові застави mrій.

Так завжди: ангел з вогняним мечем, павук, сумління.

---

²⁷ Там само, с. 131.

²⁸ Там само.

²⁹ Акц. 17 845, т. 2.

Ностальгія за втраченим містом і туга за непройденими життєвими стежками підсилювали одна одну та живилися з джерел екзистенціальної літератури. Найраніші рукописи Герберта за свідчують його виняткову зацікавленість широким спектром цієї філософії: від предтеч, які заклали фундамент для цього способу мислення(св. Августин, Б. Паскаль, С. К'єркегор), до популярних у післявоєнний період представників атеїстичного (А. Камю, Ж.–П. Сартр) та релігійного екзистенціалізму (Г. Марсель, К. Ясперс). Підтверджує це й факт, що Герберт дебютував власне есеєм під назвою «Екзистенціалізм для профанів» (1948).

Починаючи від перших проб пера, художні тексти та кореспонденція Герберта насычені поняттями та образами, характерними для філософії екзистенціалізму: «страх», «пустота», «неспокій», «самотність», «загубленість», «абсурд» тощо, а у палітрі його поетичної уяви переважає сірий колір. Ось лише декілька прикладів з ранніх листів. Незадовго до переселення у Варшаву, у листі до Єжи Завейського³⁰ з 15 липня 1951 р., Герберт описував свій духовний стан перефразуючи тексти Сартра: «Стою перед сірою і непоступливою стіною, а по ній повзають мухи»³¹. У вересні 1953 р. вже після того, як поет залишив університет і працював бухгалтером у кооперативі для інвалідів, він сумно жартував у листі до Ельзенберга:

Працюю зараз калькулятором – хронометристом у кооперативі для інвалідів «Спільна? Справа». Я не зробив це для того, щоб теза Сартра, що життя – це курява безглаздя, підтвердилося та-кож ю у моєму житті [...] Тверде буття скопило у лещата слабку свідомість і давить її. Я відчуваю на собі дію марксистського закону про відношення буття до свідомості, а також борюся з токсинами втому й пасивності.³²

У повоєнній Європі екзистенціалізм був модним напрямком філософії, який особливо бурхливо розвивався у Франції. У есеї «Екзистенціалізм для профанів» Герберт жартував з цього приводу: «З Cafe de Flore Сартр режисерує свою трагедію Розпачу і Не-

³⁰ Єжи Завейський (1902–1969) – письменник, католицький політичний діяч.

³¹ Korespondencja 1949–1976. Zbigniew Herbert – Jerzy Zawieyski (Warszawa 2002), c. 58.

³² Korespondencja. Zbigniew Herbert – Henryk Elzenberg (Warszawa 2002), c. 63.

буття. Я не був у Парижі та не знаю цієї святыні екзистенціалізму, але я майже переконаний, що вона знаходиться не на сонячному боці вулиці»³³. У повоєнній Польщі філософія існування не мала шансів закоренитися ні в ширших колах громадської думки, ні в академічному середовищі, оскільки ставила під сумнів історіо-софський та політичний оптимізм офіційного дискурсу.

Обставини дещо змінилися лише після відлиги у жовтні 1956 р., однак до відносної лібералізації режиму екзистенціалізм систематично придушувався комуністичною владою. Символічним початком гонінь був виступ Олександра Фадеєва на Світовому конгресі інтелектуалів на захисту миру, який відбувся у Вроцлаві у 1948 р. Радянський письменник, що головував на конгресі, несподівано для більшості присутніх скритикував прихильного до комуністів Сартра: «Сартр – це гісна, що пише на друкарській машині, це – шакал, озброєний авторучкою»³⁴. Наступний крок – це запровадження соцреалізму на зібранні Спілки польських письменників у Щецині у 1949 р., після якого Єжи Путрамент³⁵ остерігав творчу інтелігенцію:

Попри те, що деякі наші та наближені до нас письменники, митці та критики вже зрозуміли, що Сартр і йому подібні види літературної та художньої творчості є нам чужі, однаке багато з них ще потайки підлягає постійному впливові цієї занепадницької псевдокультури декадентів, пессимістів та нігілістів, представників загниваючого заходу.³⁶

Тиск з боку влади створив ситуацію, в якій філософія людського існування стала табуйованою темою у публічних дебатах, а навчальні програми філософських факультетів обходили її стороною³⁷. Не перекладалися навіть основні тексти, а доступ до оригіналів був ускладнений. За таких умов екзистенціалізм перетворився на своєрідну контркультуру. І власне ця опозиційність приваблювала Герберта, який знайшов у екзистенціалізмі автен-

³³ Korespondencja. Zbigniew Herbert – Henryk Elzenberg (Warszawa 2002), с. 63.

³⁴ Desanti D. Polska... początek wszystkiego, в: „Zeszyty Historyczne” 1976, № 35, с. 195.

³⁵ Єжи Путрамент (1910–1986) – письменник, політик, комуністичний діяч.

³⁶ Цит. за: Fik M. Kultura Polska po Jalcie. Kronika lat 1944–1981 (Londyn 1989), с. 117.

³⁷ Перша антологія екзистенціалізму, задумана як університетський посібник з'явилася у 1965 р., під редакцією Л. Колаковського і К. Помяна: Filozofia egzystencjalna. Wybrane teksty z historii filozofii (Warszawa 1965).

тичну філософію, яка не намагалася розв'язати остаточні питання людства, а відтворювала драматургію мислення, що шукає відповідей. Крім того екзистенціалізм унаочнював факт, що філософування можливе у літературній формі.

У свою чергу Генрик Ельзенберг теж заохочував Герберта до вивчення екзистенціалізму. На приватних семінарах професора філософія існування була однією з головних тем, причому він знайомив студентів не тільки з найвпливовішими представниками цього напряму, але й менш відомим італійським відгалуженням (Енцо Пачі)³⁸. Проте, як влучно зауважив Адам Загаєвський³⁹, «...для Ельзенберга європейський екзистенціалізм був предметом дослідження, новинкою, з якою належало ознайомитися, але вже його молодий приятель просто – таки дихав „екзистенціальним повітрям”»⁴⁰. Разом з цим повітрям Герберт вдихав й випари пессимізму, чому сприяла суспільно – політична дійсність Польщі. Хоча Ельзенберг сам не раз підкresлював свою пессимістичну світоглядну позицію, то, однак, викорінював у молодому поетові її крайні прояви. У відповідь на лист, у якому Герберт вислав поезії із пафосом бунту проти раціоналістичної філософії, Вчитель писав:

...на мою думку, Ви деколи говорите страшенно непристойні блознірства. Наприклад, цей постійний закид, що бачити у світі (або вносити у світ ab intus, a subiecto⁴¹) якийсь порядок – це «оптимізм», гідний покарання. Я стверджую, що це з Вашого боку гріх екзистенціалізму в одному з найганебніших його проявів.⁴²

Завдяки впливу Генрика Ельзенберга, який був абсолютно переконаний в об'єктивному отологічному статусі ідеї «блага», «істини» й «краси», Герберт не втратив остаточно віру у силу людського розуму. Так на справді, від самого початку своєї інтелектуальної активності він шукав якусь раціональну систему мислення, яка б дозволила йому зрозуміти й впорядкувати світ. Коли ж він

³⁸ Див.: Kalota-Szymańska M. Światło w ciemnościach (wspomnienia o profesorze Henryku Elzenbergu), в: „Studia Filozoficzne” 1986, nr 12, с. 127.

³⁹ Адам Загаєвський (1945) – поет, есеїст. Герберт присвятив йому вірш «Листівка від Адама Загаєвського» у збірці «Ровіг» (1992).

⁴⁰ Zagajewski A. Poeta rozmawia z filozofem (Warszawa 2007), с. 25.

⁴¹ Ab intus, a subiecto (лат.) – з середини, через суб'єкт.

⁴² Korespondencja. Zbigniew Herbert – Henryk Elzenberg (Warszawa 2002), с. 71.

таку систему знаходив і намагався прийняти та застосувати її до власного життя, то одразу в ньому народжувався бунт і він заперечував своє первинне прагнення, так ніби боявся, що втратить трагічність світовідчуття. Потім знову поверталося воля впорядкування і Герберт віdbudovuvav розбитий світ, щоб знову його заперечити й зруйнувати. I так по колу.

Здається, що Герберт зрозумів антиномічну природу свого мислення ще на початку 50—их рр., і прагнув опанувати його, зробивши свідомим принципом поетики. У листі до Єжи Завейського з жовтня 1950 р. він писав про пошуки власної класичної формули поезії, у якій хотів би осягнути й поняттєву чистоту, ѿзберегти антиномічність: «...замість неприборканої метафорики — культура фрази та поетичного синтаксису, паралелізм, поетична дефініція, антиномія, парадокс, діалог, повторення, простота, а водночас, розбудована культури понять»⁴³. У інтерв'ю з 1972 р. Герберт вже чітко формулював свій творчий ідеал, у якому внутрішні суперечності та конфлікти співпрацюють у драматичному діалозі:

Спробую описати у пунктах те, чим керуюся у своїх діях, ідеал, до якого я ще не дійшов: 1. Бути відкритим, тобто допитливим, здатним змінити власні погляди, якщо факти свідчать на користь поглядів інших. Це не має нічого спільного з конформізмом, це внутрішня гостинність для кожної іншої, перевіреної життям правди. 2. Принцип, згідно з яким, варто ставити під сумнів власні переконання. Це принцип внутрішнього діалогу і діалектичного напруження між проголошеною істиною та істиною, що їй заперечує. Звідси моя схильність до драматичних форм. Драмою є все, завжди триває боротьба двох і більше істин. 3. Не треба прагнути до того, щоб усе собі пояснити. Те, що пишеться, має бути виразом наших внутрішніх протиріч, адже людина — це суміш спокою і неспокою, впевненості й сумніву.⁴⁴

Що ж стосується любові до мудрості, то варто згадати один маловідомий факт. У листі з 23 грудня 1957 р. Ісидора Домбська⁴⁵ пропонувала Гербертові місце асистента в університеті, про яке він колись так мріяв:

⁴³ Korespondencja 1949–1976. Zbigniew Herbert – Jerzy Zawieyski (Warszawa 2002), с. 41.

⁴⁴ Czym byłby świat... (Rozmawia ze Z. Herbertem H. Murza-Stankiewicz), в: Herbert nieznany. Rozmowy, (Warszawa 2008), с. 55–56.

⁴⁵ Ісидора Домбська (1904–1983) — філософ, представниця Львівсько-варшавської філософської школи. У 1948 р. відсторонена від дидактичних занять. Герберт присвятив їй вірш «Сила смаку» у збірці «Рапорт з міста в облозі» (1983).

Шановний Пане Magistre, пишу до Вас у наступній справі: з 1 –го числа цього місяця, я очолила кафедру історії філософії у Кракові, у Ягеллонському університеті. У мене є вільна посада старшого асистента. Якщо б Вам вона відповідала, я би дуже тішилася. Подумала, що у ситуації пожовтневої відлиги, можливо, у Вас буде бажання взятися за філософські студії, а такий зв’язок із кафедрою був би для Вас корисний. Справа дуже термінова, оскільки вже розпочався навчальний рік [...] Погодилася повернутися на роботу в університеті з важким тягарем на серці. Бракує мені необхідної порції оптимізму, але, здається, що з огляду на гарантії свободи науки, треба спробувати. Побачимо, що з цього вийде.⁴⁶

Відповідь Герберта на цей лист не збереглася, але, як відомо з біографії поета, він ніколи не завершив філософську освіту та не працював у Ягеллонському університеті. Певна річ, після вдалого дебюту поетичною збіркою «Струна світла» (1956) та п’есою про життя Сократа — «Печера філософів» (1956) він остаточно вирішив прямувати стежкою літератури. І хоча майбутній автор «Пана Cogito» помер для респектабельної академічної філософії, то він народився як філософський поет, який зберіг у своїй творчості і юнацький запал до раціональної філософії, і бунт проти неї, і вдячність людям, яких зустрів в академічному середовищі. Іронічне самовизначення Герберта — «адепт філософії, що зрадив її заради Муз» — попри акцент на слові «зрада», вказує ще й на імператив пам’яті та вірності, який став світоглядним фундаментом поета. Згідно з «Теогонією» Гесіода, музи повстали з любовного зв’язку між Зевсом та Мнемозиною — богинею пам’яті. Герберт натякає на цей любовний зв’язок у вірші «Життєпис», стверджуючи, що «поезія — доњка пам’яті». Отже, впевнено можна стверджувати, що літературна діяльність була для Герберта формою служіння Мнемозині. У чернетці з 90-их рр. до недописаного есею «Авторитет», у розділі під назвою «Сентиментальна освіта, або Vivat Academia 1948–1950» Герберт занотував:

Треба низко вклонитися тіням польських філософів. Всі вони, що товаришували й конфліктували між собою, дали свідоцтво геройчної вірності власним переконанням, вірності істині. Нападки на

---

⁴⁶ Akc. 17 966.

університетську філософію розпочалися під кінець 40-их рр., а остаточна розв'язка припадає на 1950 р. Список відомих закордонних імен вражає. Наведу тільки деяких з них: Казимир Айдукевич, Генрик Ельзенберг, Ісидора Домбська, Роман Інгарден, Владислав Татаркевич, Тадеуш Чежовський, Станіслав Лесьневський, Стефан Свежавський, Даніела Громська, Леон Хвістек, Флоріан Знанецький.⁴⁷

Найбільші слова вдячності та пам'яті належали Вчителеві, які Герберт висловив у вірші «До Генрика Ельзенберга у соту річницю його народження»:

Ким би я став якби не зустрів Тебе — мій Майстре
Генрику
До якого вперше звертаюсь по імені
З пієтизмом пошаною якої гідні Високі Тіні

Я був би до кінця життя смішним хлопцем
Який шукає
Задиханим маломовним зніяковілим власним
існуванням
Хлопцем який не знає

Ми жили в епоху яка воістину була оповіданням
ідіота
Сповненим галасу і злочинів
Твоя сувора ніжність делікатна сила
Вчили мене як маю існувати у світі наче мислячий
камінь
Терпеливий байдужий і чулий водночас

Крутилися біля Тебе софісти й ті що молотом
мислять
Діалектичні шахраї послідовники небуття — ти
дивився на них
Крізь ледве засльозені окуляри
Поглядом що прощає і не повинен простити

---

⁴⁷ Akc. 17 956, t. 10

Впродовж усього життя я не міг витягти з себе
слова подяки

Навіть на смертному ложі — так мені казали — Ти
чекав на голос учня

Якого у місті штучного освітлення над Сеною
Добивали жорстокі няньки

Але Право Таблиці Закон — триваєть

Нехай славляться Твої предки
І ті нечисленні що Тебе кохали

Нехай славляться Твої книги

Тонкі

Променисті

Тривкіші від бронзи

Нехай славиться Твоя колиска

«Пан Cogito» (Pan Cogito)

Збігнєв Герберт (Zbigniew Herbert)

(уривок з рукопису)

Пан Cogito розглядає в дзеркалі своє об- личчя

Хто писав наші обличчя напевно віспа
каліграфічно виписуючи своє „в”

але від кого у мене подвійне підборіддя
від якого ненажери якщо усією душою
я прагнув аскези чому очі

посаджені так близько це ж він а не я
виглядав із — за хащі навали венедів
вуха дуже стирчать дві мушлі зі шкіри
мабуть спадок від пращура що ловив відлуння

гучної ходи мамонтів у степах

чоло занизьке думає надто мало

— жінки золото земля не дати себе скинути з коня
— князь думав замість них а вітер носив дорогами
дряпали пальцями мури і раптом з шаленим криком
падали в прірву щоб повернутися в мені

а я ж купував у мистецьких салонах

пудри мікстури мазі

косметику щоб стати шляхетним

прикладав до очей мармур зелень Веронезе

Моцартом натирає вуха

вдосконалюєвав ніздрі пахощами старих книг

перед дзеркалом успадковане обличчя

мішок в якому бродить старе м'ясо

гріхи і хтивість середньовіччя

палеолітичний голод і страх

яблуко падає біля яблуні

тіло сковує родовий ланцюг

так я програв двобій із обличчям

Про дві ноги Пана Cogito

Ліва нога нормальна

сказав би оптимістична

трохи короткувата

хлоп'яча

з посміхом у м'язах

і добре сформованою літкою

права

Господи помилуй —

худа

з двома рубцями

один уздовж сухожилля Ахіллеса
другий овальний
блідо – рожевий
ганебна пам'ятка втечі

ліва
охоче стрибас
танечна
занадто любить життя
щоб ризикувати

права
шляхетно – нерухома
глузус з небезпеки

ось так
на двох ногах
лівій яку можна порівняти з Санчо Пансою
і правій
що нагадує мандрівного лицаря
йде
Пан Cogito
світом
кульгаючи злегка

Роздуми про батька

Його грізне обличчя у хмарах над водами дитинства
(так зрідка тримав у руках мою теплу голову)
був як догмат і не прощав провини
тому що корчував ліс і випростовував стежки
він високо ніс ліхтар коли ми увійшли в ніч

я думав що сяду праворуч від нього
і будемо відділяти світло від темряви
і судити наших живих
– сталося інакше
його трон віз на візку продавець старого непотребу
а власник іпотеки дістав малу наших вотчин
він народився вдруге дрібний дуже тендітний
з прозорою шкірою і слабкими хрящами

зменшив своє тіло щоб прийняти його
у неважному місці є тінь під каменем

вона сама зростає у мені ковтаємо наші поразки
вибухаємо сміхом
коли кажуть як мало потрібно
щоб помиритися

Матір

Він упав з її колін, як клубок вовняної пряжі.
Розвивався квапливо
і тікав наосліп. Вона тримала початок життя.
Намотувала на безіменний палець,
наче перстеник, хотіла вберегти. Він котився кру-
тими схилами,
часом піднімався вгору. Приходив заплутаний і
мовчазний.
Ніколи вже не повернеться на солодкий трон її
колін.

Витягнуті руки світяться у темряві, як старе місто.

Сестра

Завдяки незначній різниці у віці дитячій приязні
спільному купанню таємниці пухнастого волосся і
м'якої шкіри
малий Cogito з'ясував — що міг би бути сестрою
(це було так просто як помінятися місцями за столом
коли батьки вийшли а бабуся все дозволяла)
а вона власниця його імені лука чоловічого ровера
навіть носа
на щастя носи мали різні відсутність фізичної
схожості
дозволила їм уникнути драматичних наслідків
все закінчилося дотиком дотик не відкрився
і юний Cogito залишився у межах власної шкіри

проте зерно сумніву підозра до principium
individuationis
закралася глибоко і якось пополудні
тринадцятирічний Cogito побачив на вулиці Легіонів
фурмана
і відчув себе ним настільки
що в нього виросли руді вуса
а руку обпалив холодний батіг

Пан Cogito і перлина

Часом пригадує Пан Cogito, не без хвилювання,
свій юнацький марш до досконалості, ті ювеналь-
ні reg aspera ad astra.
Так от, одного разу, коли він поспішав на лекції,
трапилося таке,
що у черевик попав маленький камінчик. Він злос-
ливо розмістився
між живим тілом і шкарпеткою. Розум наказував
позбутися чужинця,
а принцип amor fati — навпаки, терпіти. Обрав
друге, геройче рішення.
Спочатку це виглядало незагрозливо, просто до-
кучання — не більше,
але за якийсь час у полі свідомості з'явилася п'ята,
і якраз тоді, коли юний Cogito мозольно хапався за
думку професора,
що розвивав тему ідей у Платона. П'ята росла,
набрякала, пульсувала, із
блідо— рожевої перетворювалася на багряну, як
захід сонця,
витісняючи з голови не тільки ідею Платона, а й
усі інші ідеї.
Увечері перед сном він висипав зі шкарпетки
чужорідне тіло.
Це було маленьке, холодне, жовте зернятко піску.
П'ята, навпаки,
була великою, гарячою і темною від болю.

Відчуття ідентичності

Якщо він себе з чимось ототожнював то мабуть із каменем
зі світлим світло – сірим ледь сипким пісковиком
що має тисячу кремнієвих очей
(безглазде порівняння камінь бачить шкірою)
якщо мав відчуття глибокого душевного зв'язку то власне з каменем

це зовсім не була ідея незмінності камінь
був різним ледачим у сонячному блиску брав світло як місяць
коли насувалася буря темнів як синя хмара
потім жадібно пив дощ і ці змагання з водою
солодке знищення боротьба стихій коротке замикання елементів
руйнування власної природи п'яна статичність
вони були чудові та принижували водночас

тому вкінці він тверезів у сухому від блискавок повітрі
сором'язливий летучий піт хмаринка запалу кохання

Роздуми Пана Cogito про повернення у родинне місто

Якби я туди повернувся
напевно не застав би
ні жодної тіні дому свого
ні дерев дитинства
ні хреста з металевою табличкою
лавки на якій шепотів закляття
каштани і кров
ані жодної речі що є нашою

все що вціліло
це кам'яна плита

з намальованим крейдою колом
стою посередині
на одній нозі
за мить до стрибка

я не можу вирости
хоч роки минають
а вгорі гуркотять
планети і війни

стою посередині
нерухомий як пам'ятник
на одній нозі
перед стрибком у остаточність

крейдяне коло рудіє
як стара кров
навколо ростуть кучугури
попелу
до плечей
до уст

Роздуми Пана Cogito про страждання

Усі спроби відсунути
так звану чашу страждання –
рефлексіями
завзятими акціями допомогти бездомним котам
глибоким подихом
релігією –
розчарували

варто змиритися
голову ніжно схилити
не заламувати рук
зуживати страждання якомога ніжніше
як протез
без фальшивого сорому
але і без чванства

не розмахувати куксою
над головами інших
не стукати білою тростиною
у вікна ситих

пити настій гірких трав
але не до дна
обачно залишити
пару ковтків на потім

прийняти
але водночас
виокремити в собі
і якщо можливо
створити з матерії страждання
річ або особу

гратися
з нею
звичайно ж
гратися

бавитися з нею
дуже обережно
як з хворою дитиною
провокуючи врешті
безглуздими штучками
непримітну
посмішку

Бездодня Пана Cogito

Вдома завжди безпечно
але відразу за порогом
коли Пан Cogito вранці
виходить на прогуллянку
натикається на — безодню

це не безодня Паскаля
це не безодня Достоєвського

це безодня
якраз на Пана Cogito

дні бездонні
дні що жах викликають

вона тінню ходить за ним
докучає біля пекарні
у сквері через плече Пана Cogito
читає з ним разом газету

обтяжлива наче екзема
віддана як пес
занадто мілка щоб поглинути
голову руки і ноги

колись можливо
бездоня виросте
бездоня дозріє
і буде поважна

аби тільки знати
яку п'є воду
яким зерном її годувати

зараз
Пан Cogito
міг би зібрати
кільки жменьок піску
засипати її
але цього не робить

тож коли
повертається додому
залишає безодню
за порогом
ретельно прикриваючи
шматком старої ганчірки

Женька МЕД
учасник конкурсу

Євгеній Медовник (Женька Мед) народився 9 червня 1988 року в місті Носівка Чернігівської області. Нині мешкає в Києві. Навчався у НАТІ НУБіП. Займається фотографією.

Пише вірші з літа 2015 року, деякі твори були опубліковані у колективній збірці «Кольорова поезія».

***

давай будемо ходити босими
пити воду з річок гірських
заплітати волосся косами
забувати про шум доріг міських

давай вітру віддамо всі слова
любитися будемо душами
нехай колом іде голова
повір, ми просто змущені

давай буде все дико і вільно
пошепки, лагідно і наївно мов діти
навзаєм і нізащо роздільно
давай не зможемо навіть посміти

давай,
нарешті,
будемо жити

***

вона любить гладити бродячих котів
і годувати позакутках бездомних собак
носити в'язані шерстяні шкарпетки
шукати у кожній дрібниці величний знак

вона вірить у матерію сили думок
і хотіла би вірити в бога
часто сміється й танцює під літній дощ
часом лишає квіти біля чужого порога

вона мріє про вікна на море
і в зініцях вона має іскри, а часом вогонь
ходить пішки й збирає дрібне каміння
вірити в істину ліній на площі її долонь

вона хоче, щоб я був їй просто добрым другом
і я часто, як дурень, оббиваю її пороги
бережу її фото — ті що дивні й смішні особливо
як вірний пес топчу із нею всі ґрунтові дороги

я постійно даю собі слово
мов кажу собі стій
бути другом, просто добрым другом
та більше ні слова про вірші присвячені їй

***

ми так і лишились безкінечними паралелями
геометрія близькості нашої обмежилась лише те-
оремами
і все сплеться на підлогу рваними бусами
а я жадібно збираю їх жменями

усе тільки в крайнощі, тільки по самому краю
сам себе мучу, сам себе краю, караю
то леза, то голки, то склянки у зморене тіло
між долонями нашими кровить і пече, а я все три-
маю
як би мені не боліло

***

просто все що стосується нас
втратило свій термін придатності
просто орбіти здвинуло вбік і тіла
наші(космічні) втратили притяжіння здатності

та початок кінця є початком початку
зачатком матерій у хаотичній безодні зірковій
де фатальний колапс ядра
після вибуху зірки дає існування надновій

***

так душно у стінах цього клятого світу
вдих і видих — непомірні зусилля
в світі дивному і, насправді, аж до смішного про-
стому
в світі, де ти можеш здолати найвищу вершину
та не взмозі — свою власну духовну втому

так тісно у стінах цього клятого світу
все по колу й по колу
життя після смерті смерть після життя
безліч градацій, варіантів довкола
точка ж кінцева одна
забуття

так сиро й вогко у стінах обшарпаних
цього клятого світу
й тобі хочеться зтліти
вити
не жити
але інколи
все таки
тобі хочеться світла
хочеться світу
цього клятого
дикого
дивного
душного світу

***

я рівно(сторонній)
рівно настільки сторонній
тобі предмет
що космос від тебе до мене — сито з зірок прони-
зане хвостами комет
не назнає ніколи зіткнення наших галактик
хоч як би я не змінював своїх траекторій і дурних
безглуздих тактик
перли твоєї душі на дні твого океану
пильнують язичницькі боги, відьми, мольфари й
кремезні титани
і кожен із тих, пірнаючих в глиб, відчайдухів
на півдорозі, не дочекавшись від тебе(нізащо й
ніколи) зустрічних рухів
гинули масово й швидко наче комахи, як мухи
у кращому разі від солоних вод та як риба —
страшної задухи
а ти так вже звично, без міри холоднокровно
тіла їх, зловивши руками чи в сіті, виймаєш на зовні
показово лишивши при вході в вітальню усі їх скелети
робиш з кісток чи зубів собі амулети
і знаєш, тепер от, йдучи по твоєму гладкому паркету
із часом, все таки, я тобі вдячний, що ми все ж
добіса сторонні з тобою предмети

***

приходить в мій дім
і приносить з собою
запахи злив і грОзи
шквальні вітри у своїх
темних косах
попіл в кишенях
із снігу
і боса

просить тепла моого трохи
горнеться в ковдру
гарячого чаю

і рук моїх просить
в долоні
квітне
як трави
мов бурхливі піони

обвінчана з вранішнім сонцем
загоївши вкотре
запалені рани
цілує у скроні
не сполохавши сну
розчиняється морем
у ньому я знову
і знову тону

***

під в'ялим осіннім сонцем
і небом смертельно блідим
я — в'язень бетонних ліній
ковтаю померлого листя горілого дим

я риба у сітях банальних депресій
 побуту, тісняви, черг і в'язкої буденності
 я частина прекрасного неосяжного світу
 та, як і більшість, я з ним не знайшовший взаємності

***

проростаєш в мені
вплітаєш коріння у кожну з клітин
як по весні — квіти у своє волосся
як гнучка лоза вплітається в тин

розчиняєшся в кисні
який після вдиху чіпляється в мою кров

ти — невід'ємна частина моого метаболізму
і я жадібно, наче востаннє, вдихаю тебе
знову і знов

***

море
роздмухує нам сигарети
уявляє, можливо, що то його маяки
вперто лізе під теплі светри
голе і відверте, як дерев осінніх гілки

наші пальці сплелися у сіті. міцніші
за будь — які з тих, що бували в цих водах
це море відкрило в нас щось, що не вкрадуть
в метро і не згубиш в підземці на сходах

Ретроспектива або життя, як чотири зупинки
трамвая

за вікном трамвая маленький хлопчик
ловить краплі дощу й сміється
хлопчик вірить у магічність світу
і в те, що бажане, будь — що, рано чи пізно стається

за вікном трамвая бадьорий юнак
тримає когось за руку і горить від кохання
води світу для нього не глибші колін
життя — то біг і змагання

за вікном трамвая дорослий чоловік
тримає в руках ділові папери
чоловік хазяїн свого життя
і типу бог у своїй приватній сфері
за вікном трамвая сивий втомлений дід
із палицею позаду всіх плететься
діду важко далі йти вперед
дід сідає на лавку — дід здається

голос у темному пустому вагоні:
«час сходити, втомлений сивий діду,
кінцева зупинка,
трамвай ваш далі не їде»

***

я забув вже твій голос
та майже — твоє ім'я
з того часу випали тони дощу
регенерували мільярди клітин
і здається, що я
вже не я

з того часу птахи онімілі
а я, мов божевільний
перегукуюсь з грозами
і речі, до речі, що тримали твій запах
ще довго зводили мене з розуму

я ще довго ходив по межі
між здоровим глуздом і втраченим
як той, хто отримав смертельний вирок
і чекає доки буде страченим

я ще довго...
ше досі прокидаюсь вночі
хоча думаю: «зовсім би не прокинуться»
мені сниться дотик твоїх долонь і море
що у ніг наших піниться

я хапаю руками згустки темряви
ковтаю повітря на повні
чорна діра, поглинаюча світло
з середини впевнено рветься назовні

***

хворіти тобою
це як намагатись вхопити повітря
в абсолютному вакумі
це як кричати навзrid

блукати наосліп
пірнати в озера
де дна не дістатись
і виплисти зась

так, ніби довгими пальцями
ти між ребер вплелась

***

від дому за сотні і сотні миль
відчуваєш хоч присмак якоїсь свободи
це перетин кордонів далеко не тих, що мають
на картах
це далеко не ті
не річкові броди

бо коли нічні автостради на швидкості сиплють
вогнями
мов іскрами в небо палаюча ватра
всі навколошні звуки вливаються в тебе
як найсвященніша мантра

всі спіралі розкрученено в лінію
є лише точки і між ними лише пряма
тут ти знаєш і знаєш це точно
всі сплетіння і зтоптані кеди — то все не дарма

тут усі твої драми, усе твоє пекло
усі твої ночі в похмільнім диму
все осідає попелом
ось тому ще існує
саме тому

***

— віднесені привидами —

потяги носяться жилами міста

безжально вриваючись в його нутро
як вривається ніж у плоть
як чужинець вривався би в твоє житло

місто хрипить, захлинається натовпом люду
мов старий астматик б'ється в останній агонії
місто відхаркує згустки бруду
а ти мимоволі вслухаєшся в звуки його какофонії

ти мимоволі бездумно сідаєш у потяг
звичкою є беззупинний амебний рух
ти — геройня мультфільму «віднесені привидами»
і кожен другий тут привид чи дух
кожен, хто дивиться тут на долоні
бачить крізь них, як крізь замутніле скло
рано чи пізно твоя напівпрозорість
перетворить тебе у сіре безформенне тло

вибратись звідси можна згадавши своє справжнє
ім'я
та хто тобі в цьому може зізнатися
потяги носяться жилами міста
вимагаючи в тебе тільки одне — “не притулятися”

Антон ПОЛУНІН

учасник конкурсу

Поет, музикант, юрист. Закінчив юридичний факультет КНУ ім. Шевченка. Учасник низки проектів та фестивалів (Форум видавців у Львові, Київські лаври, Запорізька книжкова толока, O'Fest, Гогольfest, Волошинський фестиваль, Кобзарт, Тблісона etc). Автор поетичних збірок «Umbra» («ProLogos», 2014) та «Ходить и говоритъ» («Лоція», 2016). Друкувався в журналах «Воздух», «День і ніч», «Введенская сторона», «Арт – Еліт», «Aesthetoscope», на сайтах litcentr та polutona. Співзасновник та організатор проекту «Поезія без компромісів», фестивалю актуальних поетичних практик kyiv poetry week (2016). Член команди, редактор Літературного порталу Litcentr. Редактор видавництва «Лоція».

Про Царя Лоскотарку і Отамана Чорного Ворона Третього I. Замість передмови

Це така була осінь
Що хотілось лише обіймів і завжди був дощ
І види святих
Проявлялись на макаронній зупі
Найменш подібні до віддзеркаленъ
Найбільш –
До спогадів про останні дні наших батьків
Яблука і горіхи
Лежали скрізь по узбіччах

Діти не брали їх
А ворони клювали їх
Розмокла глиця прогиналася під ногами
Сліди людини і звіра
В червоній глині
Швидко наповнювались водою
Що згодом її прилітали пити менші птахи

Такою була осінь
Уся до єдиного
Того самого дня
Коли військо небачене
Зупинилось на околиці міста

II. Штурм

Коли до районного центру
(Назвемо його місто А)
Вторглося військо незрозуміле

Змії — кровожерливі діти дерев
Жереповицька — теж дерева до певної міри —
Царі над лісами
Інші царі що вели за собою
Птахів і звірів
Амфібій та плазунів
Ще
Воїни фараона Аменхотепа
чи Тутмоса
першого, другого чи інакшого,
Загиблі у водах червоного моря
Зімкнутих над їхніми головами
Також
Одноногі та одноокі пси
Двоногі песиголовці

Найчисельніших воїв
Мав цар Сарана
Що привів сарану перелітну
З плавнів Дніпра, Дністра і Дунаю
Кожен тут сарана був зросту людського
Носив жовту кірасу,
Шолом з кінськоволосим гребенем,

Якщо звіттяжничав у строю пішому.

Ті ж хто летів

А небо від летючої сарани

(а також сичів і зміїв)

Було жовтаво – чорним

Тож ті хто летів обладунків не мали

Покладаючись на хітиновий панцир

І потужні гострі мов лезо

Мандибули

Ніби дерево серед кущів

Стояв Цар Сарана між своїх воїнів

І спонукав їх до битви

Вселяючи в серце кожного силу й відвагу

І спрямовував у бій інших воїнів та царів

Зміїв – незборимих дітей дерев

Жереповиськ що мали шкіру кістки і м'язи дерев

Воїнів фараона Аменхотепа

чи Тутмоса

Одноногих та однооких псів

Двононогих і двооких песиголовців

Мов кораблі у безкраїм морі

Йшли інші вої між військ царя Сарани

Шмаття асфальту і бруку здіймалось ген догори

мов курява у степу

Телеграфні дроти важко летіли долів

Підтяті надкрилками

Від тріпотіння тисячі тисяч крил

Вилітали шиби

Жителі міста о цій порі

Сиділи по домівках

Вимкнувши електроприлади

Маючи напоготові

Аптечки з протермінованим нашатиром

Крім небагатьох недбалъців

Що їм виклювано було очі

І вийдено печінки

Так цієї ночі

Лиш білий місяць

Крихкий мов пігулка алка – зельцеру

То виринав то потопав
У вітрянім небі
Чорнім і жовтім
Над чорною і нечорною землею

III Ранок

Пусткою стояло місто А наступного ранку
Скалки вибитих шиб радісно зблискували проти
сонця
Вітер ганяв порожніми вулицями
Перший дрібний сніжок
Попіл
Опале листя
Пластикові та паперові пакети
Зіштовхуючи їх
З поваленими деревами та будівлями
Людським і тваринним падлом

Тривога й вроочистість
Бриніли в сухім морознім повітрі
Не видко було
Ні зміїв
Ні жереповиськ
Ні псові ні песиголовців
Ні інших воїнів та царів
Ніби військо це незчисленне
Пролетіло містом мов хура
Й подалось далі
Одну тільки постать
Бачили на спорожнілих вулицях
То був ратоборець і мужевбивця
Пишношоломний і всюдигострий
Цар Сарана
Вищий між царів – завойовників
Мудрістю та відвагою
Вищий усіх воїнів
Силою та зростом

Цар Сарана йде проспектом Єдності
Цар Сарана минає універмаг та парк Визволителів
Цар Сарана крокує ялинковою алеєю коло будівлі
міської ради

Цар Сарана увіходить
До приміщення міської ради
Цар Сарана увіходить
До приймальні міського голови
В приймальні міського голови
Цар Сарана знімає шолом зі срібними бляшками
Щит з золотим ободом
Прикрашений дорогоцінним камінням
Тонкої ковальської роботи
Дорогоцінний щит

Цар Сарана
Чемно стукає в двері
Кабінету міського голови
І
Не отримавши відповіді
Ввіходить

Міський голова
Яків Якович Яковенко
Сидить у кріслі чорнім та шкірянім
За столом чорним і проти сонця
Лискучим
Яків Якович Яковенко
Міський голова
Підводиться
Посміхаючись до відвідувача
Лагідно ніби рідна матір
Припрошує сісти
Припрошує випити чаю
З медом чи цукром
Як Вам завгодно
Як Вам завгодно, Шановний

Вибачте секретарка кудись поділась
Ніхто окрім мене не вийшов на службу
Таке койтесь кат один розбере
Що воно є
Що воно далі буде
Що там відносно чаю?
Знаєте
Сьогодні четвер день неприйомний
Скоро до того ж свята то може

Ви б завітали після?

Цар Сарана сидів спокійний мов мур
Сухий мов тріска сидів на лакованім стільчику Цар
Сарана
Вислухавши Яковенка
Якова Яковича
Відповідав йому так

День сьогодні такий як і завтра і після
День святковий і радісний для кожного доброго
чоловіка
Прийомний, приємний усім день
Для вроцистостей
Веселої праці
Любові і молодості
Тож нехай кожному, хто стукає,
Буде сьогодні відчинено
І кожного, хто говорить,
Най вислухають сьогодні
Кожному хто просить нехай дадуть
І засяє світло!
Засурмлять золоті рури!
Щоб шаблі не брали
Щоб кулі минали
На щастя на здоров'я на Новий рік
Щоб родило краще як торік
Жито пшениця й усяка пашниця...
Коли Цар Сарана говорить
Його ікла – мандибули
Стукають одна об одну
Ледь чутно тук – тук
Тук – тук
Так ніби смерть
Ледь чутно стукає у віконце
Щоб впхнути й вмоститися на плечі
Тук – тук

Тепер до справи каже Цар Сарана
Я – Цар Сарана
Володар світу
Земного й підземного
Небесного й наднебесного

Водяного й підводного
Повітряного та іншого
Ніким не переможений воїн
Милосерд над милосердами
Кат над катами

Місто твоє, голово Якове,
Прийшов я назвати своїм
Чинити в нім одноосібно
Правосуддя, кару і воздаяння
Бути його жителям рідним батьком і рідною
матір'ю

Ти ж, голово Якове,
Будь моїм добрим сином
Добрим сином і вірним помічником
Нині бо вам, жителі міста А,
Явлено царство
Миру й взаємопомочі
Братства сестринства й усякого родичання
Під моїми крилами і надкрилами
Нині і завжди

Можеш голово йти додому
Переказати дружині і дітям
родичам і сусідам
І усім кого стрінеш дорогою
Хай утішаться
Бо стала нова радість
Йди

Це дуже усе файно
Відказував голова
Дуже файно чому б і ні
Але ж ви шановний врахуйте
Що наше маленьке містечко
Має чутливу громаду
Люди бажають знати хто ви такий
З чого живете і звідки прийшли
Ми добрі й гостинні люди
Але у чужий монастир — самі знаєте...
До того ж є процедура
Винесемо це питання на засідання міської ради

А спершу на виконком
Тож ви підготуйте письмове звернення
Там на стенді є форма
І подайте до канцелярії
Тільки сьогодні ніяк не можна
Вже після свят

Цар Сарана
Випростався на увесь свій дебелий зріст
Ніби очеретина у рогозі
Стояв перед міським головою
Між казеної меблі
Щелепи — мандибули застукотіли частіше
Мовив

Тобі, Яковенку, доводилось говорити з мерцем?
Бо мені таки часто випадає нагода.
Вони — мерці — нічого не ладні сказати
А слухаючи
Можуть навчитись лише одного.
Ти теж отримаєш свій один — єдиний урок
Мовчи
Я нині навчу тебе бути тобою

Тоді
Цар Сарана схопив лакованого стільця
Широко ним змахнув і вдарив міського голову
Якова Яковенка
В плече де удар особливо є небезпечним
Стілець розлетівся на кілька великих друзок
А міський голова впав обличчям долів
І ніколи по тім не підвівся

Цар Сарана перестрибнув лискучий стіл
І вмостиився у чорнім фотелі

IV Закон і порядок

По обіді того ж дня
Цар Срана особисто
Звернувся до місцевого населення
Через місцеву радіостанцію

Рік:

Щасливі жителі міста А
Радійте бо настав час радості

Я –

Цар Сарана –
Для вас – Цар Лоскотарка –
Кажу вам:

Я є шлях істина і життя
Ніхто не прийде до батка інакше як через мене.
Тож хто має бажання передчасно побачити праотців
Хай спробує кинути мені виклик.

Мої ноги швидкі

Мої щелепи потужні

Я

Знаю пісню на скляк

Що почувши її

Не ступиш більше і кроку.

Я – жереповисько і змій

Я – одногонгий і одноокий пес

Я – пси головець

Солдат фараона Аменхотепа і Тутмоса

Сам фараон

Я – будь – який цар і воїн.

Відтак, сміливці,

Зaproшу вас прийти і взяти належне вам.

Решта ж

Хто бажає щасливої праці

Пишних вроочистостей

Мирного неба, смачного хліба й подібних речей –

Ходіть обійняти мене

Як ласкаві діти.

Бо я люблю вас.

Бо я

Бажаю обдарувати вас усілякими ласками і гараздами.

Слухайте ж про мій перший громаді дар і першу вказівку

Дар мій такий:

До світанку наказую всьому дорослому населенню
міста
Вставити шкла у вікна
Прибрати мерців із вулиць та площ
Пикрасити всі доми і дерева
Машинерію і малі архітектурні форми
Гарними прaporцями та паперовими квітами.
Так я дарую вам
Місто вbrane мов наречена до шлюбу
Мов паска до велиcodня
Калина і сонячна днина
Рідна країна й дружня родина!

Тепер слухайте першу мою вказівку
Завтра з дев'ятої ранку
Я — Цар Лоскотарка —
Розпочинаю прийом громадян з будь—яких питань
І велю приносити до будівлі міської ради
Солодке м'ясо
Свиней курей і корів
Козятину і баранину
Річкову і морську рибу
А ще сало
Вершкове масло
Вершки молоко і сир
Словом, бацилу.
Так само велю
Здавати горівку й солодкий спирт
Співати пісень
Вінчати дітей горобиною та калиною

Нині ж

Святкуйте нову свою радість помірно
Моліться стиха
Тримайте розум в теплі і забудьте відчай

V. Прохальники

Місяць розтанув у вранішнім мареві
Ніби плювок у цебрі води
Сонце зійшло золоте над землею
Й була дев'ята година ранку
Коли клопотальники довгою чергою
Вишикувались побіля будівлі міської ради
І Цар Лоскотарка
Легенько вдарив ніжкою від стільця
По столові
Сповіщаючи втішений свій народ
Про початок прийому відвідувачів

Перша клопотальниця

— Всевидящий наш милосерде,
Царю наш Сарано
— Лоскотарко

— Царю наш Лоскотарко,
Перед світанком я зарізала чотирьох жирних курей
І обпатрала з них пір'я
І обсмалила їх жовті тіла у синім газовім полум'ї
На світанку
Я зварила великий казан червоного ніби сонце
борщу
Що його тепер прошу тебе
Ласково від мене прийняти
Додаю до нього великий мішок
Цілюючих чорних горіхів
І гарячий коричневий хліб
Що заввишки з наймолодшого серед моїх синів
І завширшки з найбільшу діжу у моєму домі.

— Ти розумна й слухняна жінка
Бажаю тобі міцного здоров'я і гарних врожаїв
Радо приймаю від тебе чотирьох сих курей з казана
І дарую тебе великим мішком чорних горіхів,
Коричневим хлібом і казаном борщу
Віднеси своїм дітям
Нехай їдять за вічну славу Царя Лоскотарки

Й усіх воїв його

— Щедрий та справедливий єси, Сарано

— Лоскотарко

— Царю наш Лоскотарко

Вклоняюсь тобі низенько від себе й усіх діточок моїх

Маю надію, багаті твої дари

Втішать мене й усіх діточок моїх

У недолі нашій

— Чим ти нещасна, добра моя безталанна сестро?

Не бути мені Царем Лоскотаркою

Володарем над володарями

І воїном надзвичайним,

Якщо я не стану твоїм заступником від несправедливості

роздядником і помічником у біді

Говори тепер, чого хочеш

— Царю мій Лоскотарко

Безжалінний до ворогів

І ласкавий до тихих своїх дітей

Нещасна я жінка

Безутішна вдова при живім чоловікові.

Він

Мій законний муж

Тижнями пропадає не знати де

Зі фльондрами і вар'ятами

Тижнями п'є горівку й нічого не єсть

А коли вертає додому

То спить

Чи ходить немов із хреста знятий

Поверни його блудного до родини

Направ на путь

Хай діти матимуть батька побіля себе

А я чоловіка

Як і належить усякій праведній жінці

— Я поверну тобі чоловіка, нещасна жінко

Ще до заходу сонця

Я знайду його біля шинквасу в кафе «Любисток»
І тоді
Я сам розітну йому черево й вирву печінку
І запхаю ще теплу печінку йому до горлянки
І виссу його голубі очі
Й відріжу вуха
А потім
Хоробрі мої вої
Приб'ють йог тіло цвяхами до твого ліжка
Розіпнуть твого чоловіка
На вашім шлюбнім одрі
Відтоді
Твій чоловік завжди буде з тобою
Тепер іди

Наступний!

Цар Лоскотарка знову б’є ніжкою від стільця по
столові
І здається усі довколишні дзвони
Відгукуються тому ударові

Друга клопотальниця

Здрастуй, веселий царю,
Здрастуй — кажу я тобі,
Цього дня з’явившись перед тобою
Щоб дивитись на тебе

Ще я хочу, прекрасний царю,
Показати тобі своє волосся
Червоне і довге мов сонце
Важке і сяюче проти сонця
Дозволь покласти мою голову
На стіл перед тобою
І посидіти так мовчки
Якийсь час

Ти веселий і гарний Цар Лоскотарка
Я могла б просто зараз
Зрізати своє розкішне червоне волосся
Шільне мов театральна завіса
Небезпечною бритвою

І зав'язати тобі на зап'ястку
Можна мені посидіти тут ще трохи?

— Можеш торкнутись долонею мого чола
І поклич наступного.

Останній клопотальник

— Вітаю Вас, шановний Царю Лоскотарко!
Дозвольте висловити Вам щиру вдячність
За позитивні зрушення що їх можна спостерігати
В житті нашої невеликої громади.
Візьмімо для прикладу хоч мене
Я завуч місцевої школи
А ще вчитель історії

— Можна я називатиму вас вчителем?

— ну що ви...

— продовжуйте, вчителю.

— так так...
Саме так...
Себто...
Як історикові в першу чергу мені
Надзвичайно цікаво спостерігати
Такі світоглядного масштабу події
Це надзвичайно...

— Цікаво? Я викликаю у вас цікавість?
Здоровий інтерес вівісектора?

— Та я ж не той...

— не ходіть манівцями, вчителю.
Чого вам потрібно?

— Як вченому...

— вчителеві

— Саме так. Отже,

Наш вчительський колектив (що цілком природньо)
Виявляє живий професійний інтерес до вивчення
Невідомих науці явищ довколишнього світу.
У зв'язку з цим, як сумлінний працівник освітньої
сфери
Покірно прошу Вас пояснити, як саме діє пісня на
скляк.

— Радо.
Я співаю. Ви — клякнете.
От і уся наука.

— Дякую Вам дуже, вельмишановний Царю Ло-
скотарко.
Та мені йшлося радше про
фізичний чи
може метафізичний механізм дії цієї чудової пісні.

— Про пісню на скляк взагалі неправильно гово-
рити
Ніби вона діє
Вона припиняє чи,
Образно кажучи, поглинає
Будь — яку дію
Будь — яку функцію
Але ж ви прийшли не за тим...
Чого ви хочете, вчителю?
Кажіть. Питаю востаннє.

— Хробрий Царю,
Ти знаменитий воїн і мудрий державний муж.
Розрадь нас у горі.
Я говорю тепер від імені учительського колективу
Та усіх учнів.
Пам'ятної ночі
Коли твої відважні війська штурмували місто
Кількох вчителів та учнів нашої школи було вбито
Очі їм випито
А печінки виклювано
Згризено їм усі що були на тілі
М'які тканини
І їхні матері не можуть впізнати їх
Тіла нещасливців було розірвано на дрібні шматки

Рознесено по ярах і дебрях
І їхні близькі не можуть бодай поховати їх.
Завтра я та решта учителів
А ще найстарші та найчуйніші з учнів
Питимемо гіркий трунок прощання
Завтра — бо в актовій залі школи
Відбудеться панахида по декількох сих
Загиблих наглою смертю.
З такої нагоди
Царю над царями
Дозволь попросити в тебе кільце краківської ковбаси
Аби пам'янути загиблих
Згідно законів людських і божих.
З цим кланяюсь Вам низенько
І прошу не гніватись.

Цар Лоскотарка підносить вчителеву долоню
До свого рота

— Цілу тобі руку, учителю.
Ти — хоробра людина.
Не бійся.
Це не смертельний ще поцілунок.
Тепер слухай.

Жадні закони людські чи божі
Не зобов'язують тебе їсти краківську ковбасу.
Жадному учневі чи працівникові школи
Не заподіяно смерті під час штурму.
Ті ж з матерів, що не можуть пізнати своїх дітей
Є не матері, а зозулі й брудні фльондри
Їх має бути і буде належним чином покарано
Ті ж хто бажає ховати ще не загиблих друзів
Є стерв'ятники й стерво водночас
Їх доля — пожерти самих себе
І я
Буду цієї долі провідником і вершителем.
А кожен ласий до зведення наклепів
І влаштування гістерик
Кожен, спраглий взяти участь у суді рівних над рівними
Нехай стережеться правосуддя вищого

Й судувищих
Бо суд цей тепер близче до них аніж будь—коли
Так близько
Що найстрашніший із суддів
Може своєю рукою
Торкнутись руки засудженого
Ба навіть поцілувати її.

Однак сьогодні
Ти, клопотальнику,
Переконаєшся що Цар Лоскотарка
Вміє шанувати учителів не гірше за тебе.
Зокрема тобі, вчителю мій,
Я велю з'явитись позавтра
До міського будинку культури,
Де збереться компанія діячів мистецтва
Учених мужів та колишніх працівників правоохоронних органів
З нагоди демонстрації чарівного ліхтаря.
Наприкінці вечора відбудеться традиційний фуршет
З розчинною кавою та останкінською ковбасою.
Пам'ятай мою ласку
І хай я більше не бачитиму тебе.

Прийом закінчено, —
Ледь чутно простукав мандибулами Цар Лоскотарка.
По тому розчахнув широке вікно
І визирнув до народу
Що юрмився під будівлею міської ради

Добрі городяне, —
Мовив Цар Лоскотарка, —
Сьогодні я вислухав багатьох з вас
Багатьом з вас я сьогодні
Явив справедливість і ласку
Тепер
Повертайтесь до своїх домівок
Їжте вечерю та обіймайте дітей
Назавтра ж
Приходьте на ярмарок
Святкувати настання нового миру
Готувати страву на відкритім вогні
Продавати і купувати

Меблю, струмент, збіжжя й усякий крам,
Дари вогню і землі
Буде вам чорне вино і гарячий хліб
Нам – бацила
Чорний віл і руда кобила
Гадина в рукаві і грак на плечі
Гідна смерть ходить удень і літа уночі
Це неправду кажуть ніби вона чатує
Вона
Свистить між пальців
Шукаючи рук чистих
Так говорить Цар Лоскотарка
Цар Сарана

Олександр ЛІТВІНЕНКО

учасник конкурсу

Народився 11 січня 1991 року в Чернігівській області. Навчався в Сумсько-му державному університеті (спеціальність «журналістика»), зараз живе і працює у Харкові (бюро перекладів “Азбука”, менеджер).

Двічі лауреат Обласного конкурсу ім. Масельського, отримав заохочувальну премію у номінації “Поезія” конкурсу “Смолоскип”, лауреат Харківського обласного конкурсу ім. Т. Шамрай. Переможець у номінації «Кращий молодий автор» конкурсу «Урба – перехрестя – 2014».

В 2017 році має вийти книга, яка має попередню назву “Інше” (як книга лауреата Обласної премії імені Т. Шамрай).

/International Geographic/

*о безмежна моя Україно!
С. Пантиок*

Вступ

це можна було б назвати хутірським космополітізмом
але те що світ — це метафора
дозволяє порівнювати все з усім
і тому країна —
в будь — якому разі метафора світу
а світ — метафора країни

громадянина
і найгірших твоїх страхів
більшість із нас не були за кордоном
а значна частина із тих що були –
заробітчани
що працювали на будівництві в Росії
або няньчили дітей в Німеччині
або прибирави кімнати
збирали полуницю
доглядали за немічними

моя покійна бабуся була за кордоном один раз –
коли її забрали остатбайтером до Німеччини
і повернулася

я покажу тобі Україну через світ
а світ через Україну
бо «велике в малому»
і «все пізнається в порівнянні»
і є ще купа причин
оформлених в крадені сентенції

я розкажу тобі прозою
те про що хотів би писати вірші
і назву це верлібром

кожен верлібр –
маленька історія
замальовка
картинка з книжки
яку ти сам інтерпретуєш

це географія для зацікавлених
це «Дискавері» для убогих
це імітація творчого процесу
в доапокаліптичних локаціях
зрештою
сам усе почуєш
сидай і слухай

Константинополь, безчасся

чим далі на захід
тим більше церков і храмів
так ніби там більше грішили
або спокутують гріхи всіх:
і тих хто вбивав
і тих хто мстився
і тих за кого мстилися

на сході ж
кожна церква
перехрещує тебе
з висоти своїх куполів
але не запрошує зайти
та ти швидше за все і не зайдеш

нам є про кого молитися
і є за кого просити
і покірні жінки
тихцем від своїх чоловіків
моляться за них

сторона світу
насправді
нічого не скаже про твою віру
а твоя молитва
затихне у порожній церкві
де мовчатъ святі
і говорять грішники

але поки ти проговорюєш слова молитви
з тобою разом моляться
і Схід
і Захід

Віфлеєм, Палестина

край териконів
на краю України

диркотливим «рр»
огризається автомат

скрізь
ці босоногі повстанці
у важких берцях
розхристані бойовики
у бронежилетах

тут воюють за свободу
тут вбивають за пайку
тут народжуються легенди
коли помирають люди

бачиш:
Диким Полем іде Богородиця
і вилущує із сердечъ
немов важкі насінини смерті
сталеві кулі

Берлін ФРН/НДР

всі стіни урешті осиплються нам під ноги
або вже не нам
але упадуть усі мури
зруйновані будуть бар'єри
засипані гравієм прірви

а поки дивуйся
як швидко тебе розділять
всередині твої ж країни
всередині твої ж черепної коробки

груша на обніжку засохне
Рівне і Ровно зростуться
Троя впаде
Берлін об'єднається
Китай стане більшим
за простір усередині стіни
а хто об'єднає тебе
всередині твої ж черепної коробки?

Ліон, Франція

коли закінчиться алкоголь
коли достукаємось до дна —
бездоння пляшки гляне в очі
крізь надщерблене горлечко
(умій відкривати без штопора)

коли вичерпаються усі теми
бо у великих хороводах п'яних розмов
пропустимо політику
і оминемо літературу
скажи мені:
«А ходімо?»

пияками за ще однією пляшкою
туристами за подорожніми враженнями
волхвами за зіркою вздовж автострад

я піду

бо тільки допивши до дна
можеш з упевненістю сказати:
істина не у вині
тільки побачивши смерть
розумієш:
істина не у війні
і тільки повернувшись додому
усвідомлюєш:
істина не у дорозі

але усе це потрібно
для того щоб усвідомити
ці прості факти

Ельзас, Франція

вином терпкуватим хмільним
святкуєте молодість

ви досі ще є
і ви досі ішо не усохлися
всередину себе
колапс не зібрав
все те чого [с]праглося
все чого не досягли

ваш сум
розвавлений ледь підігрітим червоним

крізь скло і повітря
вино випиває з долонь
тепло

варто видихнути —
і знову
почати жити

поки живі
поки вічні
...поки її рука
ше може передати молодому вину
бодай трохи тепла

Острів Пасхи, Чилі

колись на ці землі прийдуть найкращі
посадять картоплю
приземлятъ супутники
переплавлять корпуси водневих бомб
на виделки і чайники

з трубчастої кістки мого передпліччя
зроблять сопілку
і награватимуть чужу музику
«Треба ж так — казатимуть вони —
i mi pіdemо
i зазвучать нові мотиви
a наші пісні затихнуть
в наших порожніх черепах
між зорями
i між монолітами ракетних гнізд»

а музика тримтімі
розвиваючись на скалки
об заточені грані
важкого повітря

Лас-Вегас США

великі чоловічі традиції —
пити до дна
кохати до ранку
ставити на карту все
і сподіватися до смерті
що спиртного завжди буде досить
що жінка не піде
що ставка зіграє
що смерть забариться

а коли більше немає чого ставити...
а коли жінка йде геть...
а коли горілка останнім ковтком обпікає горло
і пляшки пусті
нічники закриті
а бабу Стефу — самогонницю
забрали в інше місто родичі...
а коли смерть дивиться в очі
порожніми пробоїнами в черепі...
...видихаєш
посоловілими очима окидаєш усе навколо
і гарячкувато думаєш
чи було воно того варте

а врешті змовчиш
ніколи не зізнавши:
*«Hi,
не було»*
і це мовчання —
ще одна велика чоловіча традиція

Дублін, Ірландія

щороку навесні
якраз перед світанком
рожеві хмари прорізують сотні плям
ніби метелики окупували небо
то янголи злітаються до винарень
пити коньяк крізь закриту бочку

винороби
відкривши бочки
завжди дивуються:
так мало лишилося —
все кляті випили

але чомусь нікого не хвилює
шо щороку з твердих і міцних
амфор бочок і кубків людських тіл
вивітрюються душі
розчиняючись у повітрі
розносячись змахами світлих крил
разом із квітковим пилком
і ароматом міських смітників

душе моя
ти зараннє належиш котромусь із янголів
ти моя частка янгола
ти янгольська частка мене:
три ковтки
з коньячним присмаком

принеси хоча б йому
сонному і похмільному
трохи шаленого і терпкого щастя
бо мені ти — цикута
смак якої я намагаюся перебити тим
шо залишили мені янголи

Катериненфельд (Болнісі), Грузія

— а чого ваше село так називається?

*— а ото їхала раз Катерина Друга...
слухай*

народна етимологія проста і найвна
кількість персонажів обмежена
фантазія оповідачів зазвичай — теж
а придумати походження тій чи іншій назві треба

і тоді вирушають в подорож уламками імперій
напівміфічні особистості
яким більше й робити нічого
окрім як попадати в дурні ситуації
лажати пробачте на слові
а тоді бовкнувши іще щось
розстанути в тумані
у безвісті
у стазисі
щоб виникнути
немов примарний експрес
із в'язкої субстанції вигаданої історії
де — небудь в іншому місці:
на тракті навколо ще не закладеної Охтирки
в Кримських горах
тицяти пальцями в карти майбутніх міст
апріорі того не тямлячи давати назви
щے й місцевим церквам храмам площам

таке собі створення світу словом
«раз пошивши себе у дурні»

Барранкілья, Колумбія

жінка що плакала на пероні
пам'ятатиме як ти цілавав їй обличчя
мимоволі збираючи губами слізози
як стояв на пероні соляним/телеграфним стовпом
коли потяг поволі рушив і потягся в бік Харківщини

в бік Харкова
...в бік площі Повстання
...в бік маленького будиночка на вулиці Нікітіна

вона пам'ятатиме іще сотню прощань
тисячі зустрічей
ночі в зйомних квартирах
прогуллянки містами
чужими для вас обох
(хоча частіше лише для тебе
бо ти навчив її любити і твоє
хоча сам його ніколи не любив)

вона плакатиме іще не раз
і кожного разу ти будеш готовий зробити все
аби її заспокоїти
але будеш безсило цілувати її обличчя
або стояти біля неї все тим же стовпом
або виходитимеш із квартири
розлючений
але більше на себе
вона захоче забути все
окрім якихось найважливіших деталей
всі твої провали і здобутки
всі твої історії і вірші
всі шрами
по яким вона читала твоє життя

і напевно єдине
що вона захоче назавжди зберегти в пам'яті:
як ти цілував її обличчя
і як хотів аби вона більше ніколи
не плакала

Одеса, США

будь — яке щойно вигадане слово
вже було назвою урочища в полтавській області
гірської вершини в Гімалаях
поселення в Бразилії
іменем дрібного божка в локальній міфології...

лінгвістика не для лінгвістів —
вони паразитують на відібраній мові —
лінгвістика для жителів покинутих міст
які шукають назуву для нового

якщо світ створений зі слова
то чому всім потрібні гонорари і пожертвви
а не подяки і згадки у блогах?

ми називаємо зірки які ніхто не називав
даємо чужі імена своїм дітям
клички — тваринам
назви — віршам і книгам
але що з того
якщо ці імена впливають на них куди менше
ніж справи у країні і розміри зарплат?
слово не створює світ
але й не руйнує
і в цьому певно не лише біда але й щастя
бо раптом я зруйнував би його
просто вимовивши назуву села в якому народився?

Джоржтаун, Гайана

поезія — екзорцизм
і для автора і для читача
для першого — бо допомагає позбавитися власних
демонів
для другого — бо дозволяє йому класифікувати
своїх
кожна збірка — не що інше
як каталог тих самих демонів
який описує їх не називаючи
за малюнками на лусці
формою зіниць і вирізу очей
відбитками кігтів копит і ратиць
встановлюєш своїх — і стає спокійно:
не лише ти леліяв їх у собі
не лише в твоєму череві/серці/мозку
зростало це чужорідне тіло
не лише ось списки переліки
ось нотатки відчуттів

і дивися поки ти тут і поки відраза не скривила
твоє обличчя:
ішче один прогризає собі шлях на волю
(якщо ти не можеш це уявити —
Рідлі Скотт уже зняв це полісимволічне дійство
тобі треба лише прилаштувати метафору на по-
трібне місце)
крізь мою діафрагму —
і засинає на аркуші переді мною
посеред утворених близкими крові плям Роршаха
не питай як я вигнав його тут немає нічого таєм-
ничого
«слова та й голос — більш нічого»

Kігалі, Руанда

коли спалять твої книги
чорновики
блокноти
коли розмагнітять аудіо
зітрутъ відео
розстріляють тих
хто приховав хоча б сторінку
із тоненького альманаху
надрукованого тобою ще за студентства
задушать у тюрмах тих
хто зізнався
що пам'ятає твої вірші...

...я зберу речі
і піду людними вулицями
спустошеними передмістями
і пустими автострадами

я буду викрикувати слова твоїх пісень
і навіть намагатимуся співати
охрипло ламаючи рядки
і рвучи вервечки словосполучень
буду читати дітворі твої казки
а дівчатам
із медовими голосами і солоними вилицями —

твої еротичні антиутопії

і о диво:
усе це нічого не змінить

Пустеля Атакама Чилі

ми бродили пустелями
всі кольори піску
пов'їдались у шкіру
проіли блакитні очі

вдивляйся
поки іще бачиш хоча б щось
у ці обличчя
налякані грозою що насувається
у ці зсушені тіла
готові і далі вбивати
у ці вузлуваті пальці
що стискають приклади автоматів
зручні руків'я ножів
і важкі палици

ось те що чекали
чого боялися —
дош —
обривається з неба
тремтливим
важким
полотнищем

автомати і багнети іржавіють і сиплються
бойовий грим струмками стікає по обличчях
кийки укриваються легким молодим листям

я заглядаю в обличчя
свого споконвічного ворога
розкриваючи щирі обійми
і в очах його бачу себе

Богдан ЩЕГЛЮК

учасник конкурсу

Народився 28 грудня 1987 році в місті Долина Івано-Франківської області. Закінчив Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка у 2010 році.

З 2010 року по сьогоднішній день проходить службу у Збройних Силах України. Військове звання – капітан. Кандидат економічних наук. Під час навчання був головою студентського самоврядування. На даний час активною громадською роботою не займається – всі сили ідуть на службу у Збройних Силах України.

КАЧА

Не Ніл, Не Нігер, Не Юкон,
Не Волга, Не Дунай і не Євфрат,
Не Об, Не Міссісіпі і не Дон,
Не довжина усіх разом річок Карпат,

Не Арканзас, не Ганг, не Колимаа
Не Амазонка, ця довершена актриса,
Вона велична, але сумнівів нема,
Найдовша річка світу – наша Тиса:

Століттями та кача вже пливе,
А все не видно тому ні кінця ні краю...
Кого із нас вона переживе?
Для кого з нас про неї заспівають?

АМБРОЗІЯ ДУШІ

Душа моя студеними рядами
Розстелена на книжне полотно,
Розміряна безмірними словами,
Розбавлена із жовчю у вино.

Розхристана, оголена, цнотлива
Чорнилами розшилась у вірші.
Сторінками сама себе розлила
У пляшечки «Амброзії душі».

Даю за безцінь! Пийте за бажанням.
Нікому не пошкодить цей напій,
Де сіре від буденності мовчання
Змовкає у фонтані наших мрій.

***

Даль. Суєта. Беззмістовність. Мовчання.
Темрява ночі. Загаслі зірки.
Зустріч з собою і знов розставання.
Знову неспокій, тривожні думки...

Мокрі сніжинки падуть на долоні,
Хочеться вірити — сил вже нема,
Краще було б залишитися в лоні:
Там не така безсердечна пітьма.

Бачиш байдужість — надія вмирає,
Холод знецінює кожен твій вдих...
Як же йти далі? Більше немає
Поруч тепла. Твій годинник затих...

Вимерле місто. Морожені очі.
Випити день цей би залпом до дна!
Сон — не тривожний. Байдужий. Щоночі.
Де ж ти поділась? Моя. Тишина.

ЛІКИ ДЛЯ ДУШІ

А у вас немає «Аспірину від щодня»:
Від цього безколірного будення,
Від цього беззмістового рання?
Продайте хоч би пляшечку «Натхнення».

Нема й «Натхнення»? Це напевно жарт!
То ж кажуть, можна геть усе купити.
Щоб кожен фініш переріс у старт
Потрібно це «Натхнення» натще пити!

Отож тримайте — ось вам мій пакет.
У нього положіть: таблетку «Віри»,
Три тюбика «Добра», напій «Поет»,
Ось те «Чуття тактовності і міри».

Ще «Мудрості» (для введення у кров)
Флакон універсальний три в одному,
Щоб «Віра», і «Надія», і «Любов»
Зняли з душі усю буденну втому.

І дъогтю положіть — хоч би 100 грам.
Візьму його, і шойно прийдуть зливи
До чаю з медом жменьку його дам,
Аби не забував, що я — ЩАСЛИВИЙ.

ЛІД

1

А насправді твоє серце створене без крові,
І в очах твоїх байдужість, і душа зі скла —
Ти привикла потопати змалку у любові,
А взамін лишень даруєш марево тепла...

І слова твої приємні, що тут говорити,
Ти навчилась бути нею — ідеалом всіх:

Всі дівчата твою дружбу мріють заслужити,
А от хлопці про що мріють?... жалко мені їх –

Скільки тих сердець замерзло, вже й не пам'ятаю,
Від твого, як лід, палкого зимнього тепла –
Ти підпустиш зовсім близько, а тоді «Не знаю»
Сиплють снігом твої губи. Й знову ти втекла...

2

Хто тебе навчив такого, у яких книжках
Прочитала ти, як душу мучити в хмелю
Ти говориш про кохання у своїх очах,
А із уст твоїх злітає тихе – «не люблю»...

Стримана, холодна чесність, безневинний сміх,
До небес тебе підносять роблячи святою –
Я тебе судить не хочу, але, мабуть, гріх,
Розпалити в комусь весну і прийти зимою...

3

Не питай лишенъ, благаю, чом тоді щоночі,
Я до Бога лиш за тебе молюся одну –
Якось раз я подивився у байдужі очі,
І під шаром снігу й льоду в них зустрів весну...

***

От скажи,
ну хіба це не подвиг наївності,
Що за обрієм важких зітхань,
Межи путами бруду й невірності,
Серед вольностей зайвої рівності
Ми плетемо наш путь із кохань?

І хіба це не крах геометрії?
Ну хіба це не індекс мети?!
Що ми вдвох на засадах симетрії,

На осях де обмежені метри є
Створили безмежні світи?

На дорозі до втілення дива —
Хоч іди, хоч лети, хоч лежи —
Ми навчились кохати красиво,
Ми навились любити правдиво —
Ну хіба це не щастя,
скажи?

О

Я на всі сто — ти на сто двадцять,
Я до кінця — ти в безкінечність,
Я впевненість — а ти завзяття,
Я теоретик — ти доречність,

Я океан — ти мої ріки,
Я сонце — ти моє проміння,
Я твій синдром — ти мої ліки,
Я твій талант — ти мое вміння,

Я бачу ціль — ти робиш тишу,
Дарую час — ти дариш силу,
Я продиктую — ти напишеш,
Я до ста літ — а ти в могилу,

Я під дощем — а ти під градом,
Я для людей — а ти для мене,
Я на війну — ти знову рядом,
Я продуктивність — ти шалене,

Я розмірковую — ти дієш,
Я творю — ти же надихаєш,
Я ходжу в церкву — а ти віриш,
Я пишу вірші — ти кохаєш ...

Зміст

Ігор Жданов, міністр молоді та спорту України Відродження слави конкурсу «Гранослов» — наша спільна місія	3
Володимир Цибулько, голова журі конкурсу «Гранослов» Покоління бібліотечно-серіального досвіду? Покоління прориву культурної самоізоляції!	8
Сергій Шкабара.	8
Ірина Сажинська	25
Кирило Поліщук	42
Роман Воробйов	60
Валерій Бутевич	79
Антон Полунін	114
Олександр Литвиненко	133
Богдан Щеглюк	147

ГРАНОСЛОВ: ПОЕЗІЯ

Альманах

Редактор
Сергій КЕТЬКО

Коректор
Світлана ГЕЦУК

Комп'ютерна верстка
Валерія ЗОЛОТАРЬОВА

Підписано до друку 05.06.17
Формат 80x108 $\frac{1}{32}$
Папір офсетний. Друк офсетний.
Гарнітура Dutch801Cyril BT
Наклад 400 пр.

Відділ національно-патріотичного виховання
Міністерства молоді та спорту України
м. Київ, вул. Еспланадна, 42
тел.: (044) 246-62-35
e-mail: NPVMMS@gmail.com
Сайт: [http://www.dsmsu.gov.ua/index/ua/
category/191](http://www.dsmsu.gov.ua/index/ua/category/191)
Сторінка FB: <https://www.facebook.com/npvmms>

Видавництво «Український письменник»
01054, м. Київ, вул. О. Гончара, 52
тел./факс: 486-25-92, 486-18-59, 486-18-05
e-mail: ukrgpsm@gmail.com
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК, №571 від 20. 08. 2001р.

Віддруковано в ПП “Рута”
10014, Україна, м. Житомир, вул. Мала Бердичівська, 17а
Свідоцтво про внесення в Державний реєстр
серія дк №3671 від 14.01.2010

